

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

Slohové postupy v současné pedagogické praxi

Vypracovala: Kateřina Hejtmánková

Vedoucí práce: PhDr. Martin Schacherl, Ph.D.

České Budějovice 2017

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě - v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 27. 6. 2017

Kateřina Hejtmánková

.....

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. Martinu Schacherlovi, Ph.D. za metodické vedení a velice cenné rady při vypracování bakalářské práce. Dále velice děkuji školám, které mi poskytly možnost vykonání praktické části bakalářské práce. Jmenovitě děkuji ZŠ Nové Hrady a ZŠ Borovany.

Anotace

Bakalářské práce s názvem „*Slohové postupy v současné pedagogické praxi*“ se zabývá slohovými postupy a výukou slohu v dnešním školství. V teoretické části se bakalářská práce věnuje zejména strategické dokumentaci, podle které se řídí učivo základních škol. Teoretická část se také zabývá vysvětlením základní terminologie. Praktická část práce se soustředí především na vývoj písemného projevu žáků druhého stupně základní školy a schopnost zpracovat konkrétní slohový postup, který byl zvolen vyprávěcí. Žákům bylo zadáno vypravování na téma „*Můj smolný den*“, které mělo ukázat jejich schopnost vypořádat se se zadaným úkolem, ukázat zvládnutí daného slohového postupu a zlepšení v rámci jednotlivých ročníků. Slohové práce byly posuzovány z hlediska tematického, kompozičního, stylizačního i lexikálního.

The bachelor thesis named „*Stylistic procedures in current educational practice*“ deals with the stylistic procedures and the stylistic education in today's education. The theoretical part is focused on the strategic documentation which is essential for the education of the basic schools. The theoretical part is also focused on the terminology. The practical part is mostly focused on the development of the written expression of pupils from the second degrees of primary schools and their ability to process a particular stylistic procedure that is the narration. In the analyze the pupils had to write the narration called „*My bad day*“ which should show their ability to deal with the assignment. The works were considered from the thematic, compositional, stylistic and lexical point of view.

1.	ÚVOD A CÍL.....	7
2.	TEORETICKÁ ČÁST	8
2.1	Základní vymezení pojmů.....	8
2.2	Slohové postupy	9
2.2.1	Slohový postup vyprávěcí	11
2.2.2	Stylistické aspekty výstavby textu.....	13
2.3	Strategická dokumentace.....	16
2.3.1	Rámcový vzdělávací program.....	16
2.3.2	Školní vzdělávací program.....	18
2.4	Specifika slohových prací.....	19
2.4.1	Slohové cíle	19
2.4.2	Hodnocení slohových prací	20
3.	PRAKTICKÁ ČÁST	24
3.1	Specifika ZŠ zařazených do výzkumu.....	24
3.1.1	Základní škola Borovany- ŠVP „Škola pro život“	24
3.1.2	Základní škola Nové Hradky- ŠVP „Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání ZŠ Nové Hradky“	27
3.1.3	Odlišnosti zkoumaných strategických dokumentů základních škol.....	30
3.2	Analýza slohových prací a jejich srovnání dle ročníků škol.....	32
3.2.1	Základní škola Borovany.....	33
3.2.2	Výsledky analýz v Základní škole Nové Hradky.....	41
3.2.3	Výsledky analýzy ZŠ Borovany, ZŠ Nové Hradky.....	48
4.	Závěr	54
5.	Použitá literatura	56
6.	Přílohy.....	58

1. ÚVOD A CÍL

Praktická výuka slohu je součástí předmětu český jazyk. Dovednost psát text rozvíjí naše kreativní myšlení, kdy autor slohu musí být schopen utřídit své myšlenky a zformulovat je do výsledného textu tak, aby čtenáři dávaly smysl a řád. Slohu se začíná vyučovat již od předškolního věku, kdy dítě má být schopné popsat jednoduchý předmět nebo vyprávět krátký příběh, většinou doprovázený časovou osou, tvořenou pomocí obrázků. Slohový projev nás doprovází po celý život. Setkáme se s ním tak už na prvním stupni základních škol, kde jsme vedeni k tomu, abychom popsali např. náš dům, domácího mazlíčka, charakterizovali naši rodinu nebo vyprávěli, co jsme dělali o víkendu. Sloh je součástí i maturitní zkoušky, a to nejen v českém jazyce, ale i ve vybraných cizích jazycích. Psaní slohu se zabývá, jak gramatickou stránkou, tak i stránkou stylistickou.

S tvorbou textu se setkávají na vysoké škole nejen studenti bohemistiky nebo českého jazyka. Příkladem je seminární práce, která zahrnuje pravidla tvorby textu, kde student musí být schopen věnovat se danému tématu a vyjádřit hlavní myšlenku tak, aby se byla čtenářem správně pochopena. Bakalářská nebo diplomová práce opět zahrnuje pravidla slohové výchovy, kdy je třeba se zamyslet nejen nad obsahem, ale také nad formou našeho sdělení. Nezbytná je znalost základních gramatických jevů a také schopnost tvořit složitější větné celky, které psaný projev povýší na vyšší úroveň.

Ve své bakalářské práci se budu věnovat právě produkci textu, jak se vyvíjí dovednost žáků a klíčová kompetence vytvořit zadaný slohový útvar, dle specifikovaných kritérií i v souladu s kodifikací českého jazyka. Pro zpracování praktické části jsem si vybrala dvě základní školy, ZŠ Borovany a ZŠ Nové Hrady. Na těchto školách nejprve žáci dostali za úkol vypracovat sloh na určené téma, v následné analýze jsem pak sledovala, jak se postupně vyvíjí písemný projev žáků druhého stupně od šesté do deváté třídy.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Základní vymezení pojmů

Výklad terminologie se zaměřuje na vysvětlení základních termínů, které jsou použity v této bakalářské práci. Základní terminologie zahrnuje styl, stylistiku, komunikát a kompozici.

Pojmem **styl** rozumíme zpravidla cílevědomé a záměrné uspořádání jazykových prostředků a jejich správný výběr, který se využívá při genezi textu. V určitém komunikátu

se pak projevuje jako „*princip organizace jazykových jednotek, který z části a jednotlivosti tvoří jednotu vyhovující komunikačnímu záměru autora.*“ (Čechová, 1997, s. 9). **Komunikát** je synonymní výraz pro termín text. Označuje jazykový projev, promluvu nebo zprávu. Každý komunikát má svého původce, adresáta, čas a místo vzniku a je vyjádřen určitým jazykem. Ve všech textech je možné pozorovat specifickou, vlastní, stylovou složku. To však neznamená, že všechny texty jsou slohově zajímavé. Patří mezi ně např. mluvený projev, ve kterém se stylová složka pozoruje poměrně obtížněji. Jak zmiňuje Marie Čechová, je třeba si uvědomit, že stylovou složku obsahuje i jednoduchá věta: „Sněží!“. Tato věta se uplatňuje jako sdělení stylově neutrální oproti větám „To sněží!“ nebo „Už zase sněží!“. Podstatou slohu je správná volba jazykových prostředků tak, aby vytvořily srozumitelný psaný projev, který splňuje určité podmínky. Neexistují dva písemné projevy, které by byly totožné. Výjimkou jsou velice krátké ustálené texty např. při společenské konverzaci.

Věda, která se zabývá jazykovým stylem, se nazývá **stylistika**. Jedná se o jazykovou disciplínu, jejíž hlavní funkcí je zabývat se naukou o slohu a užíváním jazykových prostředků v řeči. Na základě tohoto studia dochází k zobecnění zákonitostí stylizace jazykových projevů. Stylistika navazuje na další jazykovědné disciplíny. Znalost těchto disciplín a schopnost jejich správného využití je důležitá pro splnění podmínek kvalitně

napsaného slohu. Při studiu stylistiky je nutné znát soubor výrazových prostředků daných rovin, orientovat se v jejich struktuře a vztazích mezi nimi. Mimo zvládnutí spisovné češtiny, hraje důležitou roli také historický vývoje jazyka, rozpoznání emotivnosti a rozlišení dublet (dvojtvarů, např. ten/ta sršeň), dále také povědomí o dalších lingvistických disciplínách, jako jsou např. lexikologie, syntax, morfologie nebo fonetika, jejichž pravidla využíváme v konkrétních textech (např. pravidla správného skloňování). Stylistika využívá několika disciplín, proto je důležité orientovat se v každé z nich. Znalost všech těchto jazykovědných disciplín, je důvodem, že se stylistika zařazuje až na úplný závěr vysokoškolského studia lingvistiky.

Stylistika má nejbližší k textové syntaxi, která se zabývá nejen celkovým výsledným textem, ale také vlastním komunikačním aktem, do kterého vstupují jeho vlastnosti nebo subjekty účastníků. Popisy textů směřují ke vzniku tzv. textových vzorců a prostředků vytvářejících koherenci a kohéznost. Hranice mezi stylistikou a textovou syntaxí nejsou dodnes vyhraněné. Textová syntax se zabývá hlavně popisy všech prostředků a výstavbou textových souvislostí, stylistika se naopak věnuje rozlišení stylově nepříznakových prostředků založených na logice nebo konvenci, které slouží k potřebě se dorozumět.

Ve stylistice se označuje výstavba textu jako **kompozice**. Kompozice znamená uspořádání všech složek textu do daného celku, které podléhají určitému řádu. Mimo kompozice se stylistika zabývá i tematikou a jazykovým projevem. V popředí zájmu stylistiky je vyjadřovací složka. Uspořádání podle tematické úrovně lze označit jako dispozice. Naopak v literární vědě se kompozicí rozumí uspořádání jednotlivých jazykových složek, které tvoří literární dílo.

2.2 Slohové postupy

V této práci je pozornost soustředěna na slohové postupy. „*Slohový postup je způsob jazykového sdělování určité látky, určitého obsahu v pojetí tématu projevu, popř. jeho*

tematických úseků, je-li projev členitý.“ (Bečka, 1992, s. 35). Slohový postup můžeme definovat také jako obecný abstraktní model textu, který zpracovává určité téma. Jednodušeji řečeno jde o způsob pojetí daného tématu jako celku. Jedná se o základní rozhodnutí autora jazykového projevu, jak uspořádá jazykové a tematické prostředky. Autor při volbě slohového postupu bere ohled na cíl a záměr svého psaného projevu, ale také na téma samotné. Výsledkem slohového postupu je slohový útvar, který chápeme jako konkrétní jazykový projev.

Tradičně rozlišujeme tyto slohové postupy: informační, vyprávěcí, popisný, výkladový a úvahový slohový postup. V praxi je ale ne vždy nalezneme v čisté podobě. Velice často dojde ke smíšení či kombinaci jednotlivých slohových útvarů. *„Slohové postupy a druhy, popř. slohové útvary náleží buď výhradně, nebo převážně do oblasti jednoho funkčního stylu, nebo jsou dále diferencovány příslušností do několika stylů (popis informativní, umělecký, odborný, úvaha publicistická, odborná, umělecká).“* (Bečka, 1992, s. 36). Žáci na základních školách se seznamují s určitými slohovými útvary v průběhu daných ročníků. Slohové útvary jsou pak prezentovány jako typ dané slohové práce. Nejčastěji se jedná o charakteristiku, vypravování, popis, ve vyšších ročnících pak úvaha.

Informační slohový postup bývá také nazýván prostě sdělovací nebo oznamovací. Tento slohový postup je označován za nejjednodušší. Aktuální fakta či jevy nebo informace se pouze konstatují a ve větší míře se zde nacházejí odkazovací výrazy (textová souvislost nemusí být vyjádřena). Stavba vět je méně rozvinutá. Často se využívá i forma výčtu. To znamená, že autor textu hromadí fakta za sebou a to v libovolném pořadí. Komunikát bývá souvislý a sourodý. Informační slohový postup se využívá hlavně v administrativních a odborných komunikátech. Dále se uplatňuje především ve stylu administrativním (např. předpisy, zákony, úřední dopisy), publicistickém (inzerát, tiskové zprávy) a prostě sdělovacím (krátká sdělení, rozhovor, dopis, pozvánka, inzerát).

Druhým je **slohový postup popisný**. Ten klade důraz na zachycení základních rysů, charakteristických vlastností, určitých částí předmětů. Je často podáván formou výčtu,

proto pořadí informací nemá určitý řád. Nemůže se však říci, že je výčet libovolný, protože se očekává, že musí být dodržena určitá posloupnost. Nejčastěji zde převažují substantiva

a adjektiva. Popis směřuje k nadčasovosti, proto se zde využívá 3. osoby singuláru. Tento slohový postup se uplatňuje ve všech stylech, nejčastěji v uměleckém a odborném stylu.

Dalším typem je **slohový postup výkladový**. Pro tento postup je typická složitější větná stavba, protože se autor snaží zachytit komplikovanější vztahy, jako např. závislosti příčinné, které probíhají v čase a prostoru. Základním cílem tohoto postupu je zachycení existujících vazeb a vztahů. Subjektivita zde také není žádoucí. Tento postup musí ve výsledném textu objasnit existující souvislost předmětu sdělení. Proto se v tomto postupu velice často uplatňuje navazování a to pomocí spojovacích výrazů nebo opakování slov. V běžné komunikaci není příliš využíván, uplatňuje se spíše v textech odborných, praktických a v publicistických. Útvary, které využívají výkladový slohový postup, jsou např. přednášky, odborné diskuze, referáty, články, monografie či učebnice.

Slohový postup úvahový je považován za variantu výkladového postupu, ale na rozdíl od něho je subjektivní. Největší uplatnění má v textech vědeckých, odborných a v publicistických. Úvahové pasáže by měly donutit čtenáře k zamýšlení nad určitou otázkou, která je v průběhu textu zmíněna. Hlavním útvarem úvahového slohového postupu je esej.

Samostatně a podrobněji se budeme věnovat **slohovému postupu vyprávěcímu** podrobněji, jelikož je stěžejní pro praktickou část bakalářské práce.

2.2.1 Slohový postup vyprávěcí

Vyprávěcí slohový postup zprostředkuje průběh nějaké určité události. Směřuje k vyjádření procesu, který vede k nějaké činnosti (něco se s ním děje). Tento postup je

dějový a dynamický. Důležitá je zde časová osa (časové zařazení děje). Děj je buď skutečný, nebo fiktivní (událost se nemusí vůbec stát a nemusí být pravdivá). Vyprávění klade důraz na událost, která je jedinečná, důležitá nebo něčím zajímavá. Nepostradatelnou roli zde hrají dějová slovesa (např. *číst, běhat*). Text, který vzniká, musí být koherentní (provázaný) a souvislý. To je důvod, proč se v něm uplatňují různé prostředky, které zvyšují vnitro-textové vazby. Často se uplatňuje v běžné komunikaci a v publicistice, ale také ho nalezneme v krásné literatuře, kde je však doplněn ještě dalšími postupy. Tento slohový postup se nachází ve stylu uměleckém (umělecké vyprávění), kde se kombinuje s dalšími slohovými postupy, např. ve stylu prostě sdělném (běžné vyprávění příhod nebo zážitků), a dále také v publicistickém (reportáž, fejeton).

V rámci slohového postupu vyprávěcího rozlišujeme dva typy vyprávění. Jedná se o vyprávění **běžné** a **umělecké**. První typ vyprávění je velice subjektivní a nemá propracovanou kompoziční stavbu. Sleduje časovou linii a velice často postrádá pointu. Běžné vyprávění odpovídá svou textovou a syntaktickou stavbou podmínkám spontánní mluvené komunikace. Ve spontánním vyprávění je použito mnoho kontaktních prostředků, protože vyprávění je vázáno na komunikační situaci. Na rozdíl od běžného vyprávění, v uměleckém vyprávění je kompozice velice propracovaná. Časová linie je poněkud složitější. Text obsahuje popisné pasáže a kombinuje dějové linie, které mohou být různé. Vyprávěcí slohový postup umělecký je podáván monologickou i dialogickou formou. *„Umělecké vypravování je stálou aktualizací základní časové linie děje a jeho poetizační hodnoty poznáváme na pozadí vyprávění prostého. V méně rozvinuté formě se umělecké vyprávění užívá i v některých publicistických žánrech nebo v pracích populárně naučných.“* (Čechová, 1997, s. 69).

2.2.2 Stylistické aspekty výstavby textu

Stylistika jako jazykovědná disciplína se především zabývá celými texty, zaměřujeme se na obecné zákonitosti v celkovém sdělení, také se věnuje textovým vzorcům, jejich existenci, textové výstavbě a její modifikaci.

2.2.2.1 Členění textu

Vypravování se žáci učí již na prvním stupni základních škol (zejména ve druhé třídě). Forma vypravování je však zjednodušená tak, aby i žáci prvních nebo druhých tříd zvládli vytvořit krátký souvislý příběh. Jedná se o tzv. učení formou obrázků, kdy se žákům předloží několik obrázků, které symbolizují určitý příběh a žáci podle nich sestaví krátké vypravování. Psaný text lze členit horizontálně a vertikálně. **Horizontální členění** strukturuje text na počátek, střední a závěrečnou část. Tyto části rozdělí do kapitol a odstavců. Důležitá je i forma začátku textu, do které patří titul, který má charakteristické rysy a měl by pojmenovávat obsah textu. Text člení na kapitoly a odstavce. Kapitola znamená „*dílčí oddíl knihy, část něčeho, strukturně promyšlené rozčlenění příběhu*“ (Slovník cizích slov, Vebrová, Krajíček, 2006, s. 166), zatímco odstavcem je myšlena graficky oddělená část textu, která nemá nadpis a tvoří ucelený logický celek. Odstavec by měl být obsahově jednotný, to však neznamená, že musí být homogenní, dále by odstavce měly logicky navazovat, ale není to podmínkou, také se mohou i obsahově lišit. Členit text lze dále i na základě rozdělení informací do vět a souvětí. Odstavec může v uměleckých textech tvořit i jediná věta nebo pouze její část. Členění na odstavce napomáhá dobré orientaci v textu, který se tak stává pro čtenáře. V rámci horizontálního členění text může být rozdělen na předmluvu, úvod, stať, shrnutí, závěr a doslov. Toto členění je důležité zejména ve vědeckých textech, nikoliv ve slohových pracích žáků základních škol.

Vertikální členění textu je nelineární, odráží hierarchii jednotlivých informací a vazby mezi nimi. Rozdělujeme zde informace podstatné a doplňující a opět se musíme řídit podle zvoleného slohového postupu. Vertikální členění textu se uplatňuje např. v reklamě, kde se text zvýrazní, aby ovlivnil postoj příjemce. V uměleckém textu se vertikální členění uplatňuje především ve volbě pásmem děje a vztahů mezi nimi, ve změně autorské perspektivy nebo při rozlišení pásma vypravěče a pásma postav. Informace nemusí být jasné ihned. Informace může být interpretována na základě čtenářovi osobní zkušenosti a znalosti. Vertikální členění textu napomáhá příjemci textu, aby se v textu lépe orientoval a bylo usnadněno přijímání nových informací. Vertikální členění se projevuje především rozdílem ve velikosti a typu písma, barevným rozlišením částí textu nebo použitím titulků, grafů nebo schémat v textu.

2.2.2.2 Kompozice

Ve vypravování je velice důležitá je zde časová posloupnost, kdy autor líčí příběh od začátku do konce. Autor textu si musí ujasnit, zda bude příběh vyprávěn v první **osobě** singuláru nebo plurálu, který není tolik častý nebo také ve třetí osobě singuláru.

Osnova je neopomenutelnou součástí vypravování. Zpravidla se píše na úplný začátek a je určena jako pomůcka při orientaci. Osnova žákovi pomáhá při zpracování textu, kdy si uvědomí, co by jeho psaný projev měl obsahovat. Rozděluje se do tří částí a to na úvod, stať a závěr. V úvodu jsou uvedeny informace, jak příběh začíná, stať může být rozdělena do několika bodů (zpravidla počet bodů odpovídá počtu odstavců, kromě odstavce s úvodem závěrem). Stať v sobě obsahuje zápletku, stupňování, vyvrcholení děje a rozuzlení. Závěr prozradí, jak příběh skončí, jak dopadne. Osnova se píše co nejúsporněji. Postačí pouze krátká spojení nebo i body. Zápis může být napsaný několika způsoby, není pevně daný, proto je na každém autorovi, jak ho vytvoří. V každém případě by se měl shodovat svým obsahem k vytvořené produkci textu.

Příklad osnovy vypravování:

„Loni jsem dostal k Vánocům nové lyže. Hned druhý den jsme je jeli s tatínkem vyzkoušet na nedaleký kopec. Jakmile jsem se na lyže postavil, zjistil jsem, že to nebude tak jednoduché, jak jsem se zprvu domníval. Tatínek měl se mnou velkou trpělivost a snažil se mě naučit základní pohyby. Několikrát jsem spadl, ale ani to mě neodradilo, abych v lyžování pokračoval. Některé pády byly bolestivé, že jsem měl pocit, že už se na nohy nikdy nepostavím, ale touha po tom, abych zdolal kopec, mě hnala dál. Velice mě to bavilo, takže jsem byl rád, když jsme za týden jeli na kopec znovu. Do konce zimy jsem uměl lyžovat jako zkušený lyžař a spolužáci mi záviděli.“

Osnova:

- 1) Úvod: Nové lyže
- 2) Stať:
 - a) První lyžování
 - b) Učení se s tatínkem
 - c) Několik pádů

3) Závěr: Umím lyžovat

Promyšlen musí být i **tematická posloupnost** vypravování, to znamená, zda bude text vypravován chronologicky, retrospektivně, rámcově nebo paralelně, dále roztržštěnou a mozaikovou posloupností, anebo s řetězovou posloupností.

V **chronologické posloupnosti** autor řadí události za sebou tak, jak se opravdu staly. Pokud autor potřebuje využít něco z minulosti nebo se tam kvůli správnému pochopení textu musí vrátit, tak časovou posloupnost nazýváme **retrospektivní**. V průběhu vyprávění se seznamujeme s událostmi, které se již odehrály, protože čtenář už ví, jak příběh dopadne. **Rámcová posloupnost** obsahuje více příběhů, které jsou zařazeny do hlavního děje. Naopak v **paralelní posloupnosti** se čtenář seznamuje s několika časovými rovinami najednou. **Mozaiková časová posloupnost** znamená, že si čtenář ze střípků příběhů utváří a skládá děj, který začne dávat smysl až s postupem

vyprávění. V **řetězové posloupnosti** je děj odvíjen jako sled několika dějů, které se týkají pouze jedné osoby.

Dále si autor textu musí rozmyslet, jaký **čas** bude ve vyprávění využíván. Pokud si zvolí čas **objektivní**, bude čtenářem vnímán reálně. Další možností je čas **subjektivní**, kde hrdina prožívá určitou událost velmi silně a čas se zdánlivě zpomaluje. Tento čas se prožívá, např. pokud autor píše o úmrtí nebo události, ve které je nutná určitá dramatická intenzita. **Čas literárního díla** je reálný nebo historický, záleží, o jakém příběhu chce autor vyprávět. Dále má autor na výběr čas **dramatický**, který se užívá zejména v dramatu a je ztvárněn dramatickou inscenací. Čas **cyklický** neboli opakující se, je časový postup, který srovnává čas společenský a přírodní, např. jarní období je chápáno jako čas zrodu a podzim a zima jako umírání. **Církevní** čas nebo také čas sakrální se odehrává pouze v období svátků nebo ve dnech, kdy se dějí nadpřirozené věci. Dalším typem je čas **výrazný**, neboli signifikantní. Autor zasazuje nejvýznamnější událost do dne, který je pro postavy nejdůležitější. Čas **horální** neboli hodinový vyjadřuje, že se děj odehrává pouze v jedné hodině, proto děj nemůže být nijak rozsáhlý. Posledním typem je čas **limitní**, neboli čas hraniční, kdy děj má určitou časovou lhůtu, ve které se musí odehrát.

2.3 Strategická dokumentace

2.3.1 Rámcový vzdělávací program

Školství v České republice se řídí strategickými dokumenty. Mezi ně řadíme rámcový vzdělávací program (RVP) a školní vzdělávací program (ŠVP). Rámcové vzdělávací programy stanovují a formulují očekávanou úroveň vzdělání v konkrétních etapách vzdělávání (očekávané výstupy a učivo). Díky své funkci jsou nezbytnou částí obsahu vzdělávání. Výuka předmětu český jazyk a literatura vychází z požadavků rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělání (RVP ZV). Rámcové programy doplňují osnovy pro vyučovaný předmět český jazyk a literatura. Český jazyk je definován v RVP

jako velice důležitý předmět, díky kterému si žáci osvojují a získávají poznatky a vědomosti, které jsou uplatnitelné v dalších učebních oborech. Při vytváření školních vzdělávacích plánů je důležité si uvědomit cíl výuky předmětu český jazyk a literatura. RVP také zmiňuje, že dominantní je motivace žáků naučit se jazyk, který v podstatě už téměř ovládají (mateřský jazyk).

Předmět český jazyk a literatura je rozdělen do tří složek. První složku představuje komunikační (slohová) výchova, druhá složka zahrnuje výchovu jazykovou a třetí, výchovu literární. Efektivita výuky spočívá v nejužším propojení těchto tří složek, to má za následek zvýšené nároky na učitele, ale zároveň poskytuje učitelům volnost a svobodu ve volbě učiva, postupů i dílčích témat. Koncepce vychází ze vzdělávacího programu, který vznikl v 90. letech minulého století. Orientace v jazyce je vyučována tak, že hranice mezi mluvnicí, literaturou a slohem nebudou ostré. Důležité je, aby si žáci uvědomili propojenost jazyka, literatury a stylistiky.

Hlavním cílem výuky na základních školách je praktické ovládnutí češtiny, zaměřené především na aktivní znalost jazyka a připravenost pro základní komunikační situace. RVP stanovuje jako nezbytné pravopisné a tvaroslovné učivo. Jedná se především o základy pravopisu (hlavně vyjmenovaná slova a slova příbuzná) a základy tvarosloví. Žáci by měli pochopit základní principy stavby výpovědí, které využijí jak v běžném životě, tak i v hodinách literatury. V komunikační a slohové výchově mají žáci za úkol porozumět a pochopit různá jazyková sdělení, číst s porozuměním, psát kultivovaně, analyzovat psaný text a orientovat se v něm. Ve vyšších ročnících se také učí posuzovat formální stránku textu a jeho výstavbu.

Dle RVP je časové rozvržení vyučovacích hodin předmětu český jazyk a literatura následující: **Na prvním stupni** (první až pátá třída) je časová dotace minimálně třicet pět hodin českého jazyka týdně (hodiny zahrnují psaní a čtení). **Pro druhý stupeň** (šestá až devátá třída) je minimální časová dotace pro vyučování českého jazyka pouze patnáct hodin za týden. RVP ZV vychází z rámcového učebního programu (RUP), který stanovuje, že na první stupeň připadne celkově 118 vyučovacích hodin a 122 hodin pro druhý stupeň základních škol. Předmět český jazyk a literatura je

realizován ve všech ročnících základních škol. Slohová výuka se zpravidla realizuje v menších časových celcích (většinou jedna hodina slohové výuky za týden).

Rámcový vzdělávací program určuje, co by žák měl zvládnout ve slohové výuce za určité období a na určitém stupni ZŠ (první a druhý stupeň). RVP rozděluje slohovou výuku do dvou období. Na prvním stupni v prvním období by měl žák porozumět bez větších obtíží předloženému textu, psát správné tvary písmen, číslic, spojení slov a měl by být schopen kontrolovat svůj písemný projev, stejně jako dokázat napsat stručné, jasné formální sdělení. Druhé období zahrnuje zvládnutí spisovné češtiny (umět rozlišit spisovná a nespisovná slova). Žák by měl dokázat psát správně po stránce obsahové a využít i formální jednoduché žánry. Žák sestaví osnovu vyprávění a podle ní vytvoří písemný nebo mluvený projev s dodržáním časové posloupnosti. Písemný projev na prvním stupni vyžaduje základní hygienické a jiné návyky (např. správné sezení, způsob držení psacích potřeb, hygiena zraku), správnou techniku psaní (úhledný čitelný písemný projev). Žák si při slohové výuce osvojí žánry písemného projevu, jako jsou vypravování, adresa, blahopřání, pozdrav z prázdnin nebo výletu, omluvenka, dopis, vzkaz nebo inzerát.

Druhý stupeň zahrnuje zvládnutí tvoření otázek, aby byl žák schopen ověřit pravdivost faktů, rozlišit subjektivní a objektivní sdělení, aby dokázal uspořádat informace textu s ohledem na jeho účel a dodržet pravidla navazování vět či využívat jazykových i gramatických poznatků ke tvorbě vlastního písemného projevu. Žáci druhého stupně jsou seznámeni s těmito žánry: žádost, strukturovaný životopis, popis, výklad, úvaha, charakteristika nebo pozvánka.

2.3.2 Školní vzdělávací program

Učivo, které je vymezené v RVP ZV, musí školy dále rozpracovat do jednotlivých ročníků na základě tzv. školního vzdělávacího programu. Tento program si každá škola organizuje sama a je pro ni závazný. Školní vzdělávací program je povinnou součástí

dokumentace, která má být veřejně přístupná. Školy nejčastěji zveřejňují ŠVP na svých webových stránkách. ŠVP dává učitelům jistou volnost ve výuce. To znamená, že učitelé nemají zákonem dáno, které téma mají vyučovat v určitou dobu. Díky tomu mohou formovat vlastní představy o výuce a mají pravomoc učit kreativně, což je velice příhodné při práci s dětmi.

Jazyková výchova formuje žáka k jeho budoucím krokům. Jazykové vyučování vybavuje žáka takovými dovednostmi, které napomáhají porozumět různým jazykovým sdělením a orientovat se v mluvených i psaných projevech. Poznání českého jazyka jako jazyka mateřského dovoluje žákům se orientovat i ve společensko-kulturní oblasti. ŠVP obsahuje identifikační údaje, informace o ŠVP, charakteristiku školy, učební osnovy a plány, způsob hodnocení žáků.

2.4 Specifika slohových prací

Písemné práce slouží jako přínosný materiál k posouzení získaných znalostí a dovedností (formulace myšlenek písemně, aplikace pravidel pravopisu v ucelených textech, tvoření smysluplných vět apod.), stejně jako schopnosti žáků aplikovat je v praxi. Kontrolním slohovým pracím, které jsou hodnocené známkami, by měly předcházet cvičné slohové práce, ve kterých si žáci procvičí učivo, které již bylo probráno.

2.4.1 Slohové cíle

V rámci produkce textu musíme dosáhnout určitých cílů. Mezi tyto cíle patří: **Funkčnost projevu a jeho sdělnost**, kdy text musí odpovídat konkrétní komunikační situaci, **věcnost a výstižnost písemného projevu**, kde autor má být schopen volit vhodné jazykové prostředky a promýšlet stylizaci textu. Mezi další cíle patří

srozumitelnost a logičnost projevu, které jsou ovlivněny slohovými faktory, **adresnost projevu**, kde se písemný projev musí soustředit na to, komu je text určen. Další cíl je **jazyková správnost projevu**, kdy žák by měl ve svém písemném projevu správně zvolit mluvnické prostředky a správnou spisovnou podobu slov. **Slohovou vhodnost a vytříbenost** řadíme také mezi slohové cíle, kdy komunikát má odpovídat určitému slohovému postupu, útvaru. Pojmem vhodnost rozumíme, že komunikát musí odpovídat dané funkční stylové oblasti. Mezi cíle zařazujeme i **kreativitu**, kdy projev individuálním stylem, což zahrnuje i vyjádření různých postojů.

Dodržování slohových cílů je obtížné, zejména pro učitele, kteří musí tyto cíle přizpůsobovat aktuální situaci ve třídě. Naplnění slohových cílů lze dosáhnout pomocí různých metod a cvičení, které se užívají ve slohové výuce. Příkladem vhodné metody je stylizační cvičení. Jedná se o druh učení, kde jsou zadány úkoly na výběr a vhodné užití slov, slovních spojení, spojení vět a větných konstrukcí. Tato cvičení se nejčastěji zařazují do hodin slohu a připravují žáky na tvorbu souvislého a srozumitelného jazykového projevu (ústního i písemného). Dále se mohou využívat i tzv. lexikálně-stylizační cvičení, která pomáhají žákům rozlišit, která slova jsou vhodná a výstižná pro daný text. Textová cvičení jsou také vyhovující pro práci s textem. Jedná se o cvičení, kde žák rozčlení text na odstavce, zpracuje osnovu.

Příkladem pro tato cvičení je např.:

Nahrad' sloveso „dělá“ vhodnějším slovesem:

-Karel dělá domácí úkoly.

-Babička dělá oběd.

2.4.2 Hodnocení slohových prací

Při hodnocení slohových prací je žádoucí zohlednit dva přístupy. První z nich je **komplexní povaha slohových prací**, kde učitel má za úkol posoudit souvislý text z hlediska postupu a počtu pravopisných chyb. Dále se také zabývá **složkou jazykovou**,

myšlenkovou a tematicko-obsahovou. To je důvod, proč učitelé často používají pro hodnocení slohové práce dvě známky, první z hlediska slohového obsahu a druhá z hlediska pravopisu a gramatiky. Jedná se o tzv. kombinované hodnocení. Výsledná známka je často doprovázena podrobným slovním hodnocením, které je vhodné z psychologického hlediska a hlavně pro další motivaci žáka.

Učitelé musí brát zřetel na všechny chyby, které se mohou v textu vyskytnout. Mezi ně patří např. **chyby obsahové** (nesprávné údaje v tématu), **kompoziční** (nepromyšleně sestavená osnova) nebo **chyby stylizační** (např. špatně zvolené slovo). Nesmíme ale opomenout, že „*v hodnocení učitele (může to být forma poznámky pod textem) se obrazí celková myšlenkově obsahová úroveň žáka tak, jak se v práci projevila, a jeho vztah ke společenským hodnotám.*“ (Čechová, 1985, s. 191). Stylová stránka zahrnuje posouzení soudržnosti textu, výstižnosti, srozumitelnosti, vhodnosti a přiměřenosti slohových faktorů. Stránku jazykovou posuzuje učitel z hlediska lexikálních, gramatických a pravopisných nedostatků, ale zároveň se učitel soustředí i na předností žáka. Učitel se musí zaměřit i na charakter spisovného projevu. Při udělování závěrečné známky se musí přihlížet také k věku žáka a jeho schopnostem.

Jakmile učitel ohodnotí slohové práce žáků, měl by je do vyučovací hodiny přinést, co nejdříve, dokud má žák v živé paměti, co do slohové práce napsal. V časovém rozmezí by se mělo jednat maximálně o dobu jednoho týdne od zadání práce. Učitel by nejprve měl žáky seznámit s hodnocením slohové práce a volbou témat. Dále by měl upozornit na nejčastější a nejzávažnější chyby a nedostatky v práci. Zmíněným chybám by se měl učitel věnovat více času, např. společným opravováním na tabuli. Vyučující by měl nechat žáky pracovat samostatně a některé chyby by si měli opravit sami tak, aby jim porozuměli a poučili se z nich. V závěru hodiny může učitel nechat některé žáky přečíst své práce před třídou.

V minulosti se považovaly za důležité tzv. kontrolní slohové práce. To zahrnovalo psaní dvou slohových prací za jeden školní rok, jak zmiňují webové stránky školní inspekce. Šlo o spojení slohu a diktátu, protože v rámci psaného projevu se prokáže i to, jak žák ovládá gramatickou stránku jazyka. Kontrolní slohové práce byly předmětem zájmu ze strany vedení školy a hlavně ze strany české školní inspekce.

Z tohoto důvodu byly tyto práce po určitou dobu archivovány. V dnešní době se o kontrolních slohových pracích současné vzdělávací dokumenty nezmiňují, záleží tedy na vedení školy a učitelích českého jazyka, zda slohové práce zahrnou do výuky či nikoliv.

Pro praktickou část bakalářské práce bylo převzato hodnocení Cermatu, které hodnotí i maturitní slohové práce. V rámci hodnocení se soustředí na tři složky. První složkou je, zda byl text vytvořen podle zadaných kritérií, druhá složka zahrnuje spisovný jazyk a jeho správné užití ve větách. Poslední složka se soustředí na kompoziční výstavbu textu.

Student maturitního ročníku obdrží za svou písemnou práci určitý počet bodů, v závislosti na míře splnění daných kritérií. Rozsah je mezi nulou až pěti body. Maximální počet získaných bodů je 30.

Nula bodů se přiřazuje písemným pracím, ve kterých se text nevztahuje k žádnému tématu, ani nevykazuje charakteristiku zadaného tématu. V textu se nacházejí pravopisné chyby a slovní zásoba je chudá až nedostatečná. Dále se v takto hodnoceném textu vyskytují nemotivované odchylky od pravidelné větné stavby, práce je chaotická a členění textu je nelogické. Jeden bod se uděluje, pokud se text podstatně odklání od zadaného tématu, v textu se nachází osm až devět pravopisných chyb, volba slov narušuje porozumění textu. Větné celky jsou jednoduché a kompozice je nepřehledná. Dva body obdrží maturant, který se v některých pasážích odklání od zadaného tématu. V textu se nachází šest až sedm chyb a použitá slovní zásoba je spíše chudá. Dále se v textu vyskytují výrazy, které jsou nevhodně zvolené a tím narušují celkový text. Větná stavba a kompozice je spíše jednoduchá. Třemi body je hodnocen student, který text zpracoval v zásadě podle zadaného tématu a udělal čtyři až pět pravopisných chyb, které nemají vliv na porozumění textu. Pokud se jedná o slovní zásobu, tak je v zásadě v pořádku, ale není pestrá a bohatá. V textu se také vyskytují výrazy, které jsou nevhodně zvolené pro danou skutečnost. Výstavba větných celků je v zásadě promyšlená, místy se objevují nemotivované odchylky větné stavby. Vytvořený text je téměř vhodně členěn a logicky uspořádán. Čtyři body se udělují studentům, kteří splnili zadané téma a text odpovídá tématu i komunikační

situaci. V textu se pravopisné chyby objevují jen sporadicky, maximálně dvě až tři chyby, které neovlivňují význam textu. Výstavba textu je promyšlená, stejně jako kompozice. Text je vhodně a logicky uspořádán, a není tak žádný problém s jeho porozuměním. Plný počet bodů, tedy pět, je udělován maturantům, jejichž text plně odpovídá zadanému tématu a je zpracován funkčně. Pokud se jedná o pravopisné chyby, ty se v textu téměř nevyskytují (nula až jedna chyba). Slovní zásoba je velice bohatá, rozmanitá a v textu hodnotitel nenalezne žádné nevhodně volené prostředky. Výstavba větných celků je promyšlená a čtenářský komfort adresáta není narušen. Z hlediska kompozice je text precizní a logicky uspořádán. Argumentace je velice vyspělá.

Tabulka č. 1 ukazuje části, které jsou ve slohových pracích hodnoceny:

Tabulka 1

DODRŽENÍ TÉMATU
DODRŽENÍ SLOHOVÉHO POSTUPU
KOMPOZICE
PRAVOVISNÉ CHYBY
VOLBA LEXIKA
VĚTNÉ CELKY

3. PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část bakalářské práce se zabývá rozborem konkrétních slohových prací žáků druhého stupně základních škol. Pro moji bakalářskou práci jsem si vybrala dvě základní školy, ZŠ Borovany a ZŠ Nové Hrady, kde měli žáci šestých až devátých tříd za úkol napsat **vypravování na téma „Můj smolný den“** v rozmezí 120-150 slov v časovém limitu jedné vyučovací hodiny (45 minut).

3.1 Specifika ZŠ zařazených do výzkumu

Základní škola v Borovanech se nachází necelých 20 kilometrů od Českých Budějovic na adrese: Základní škola Borovany, Petra z Lindy 13, 373 12 Borovany. Zřizovatelem je město Borovany. Ředitelem základní školy je Mgr. Luboš Laczko. Celkový počet studentů na této základní škole činí 500 žáků.

Základní škola Jana Amose Komenského se nachází ve městě Nové Hrady, které leží 36 kilometrů od města Českých Budějovic. Adresa základní školy je Komenského 30, 373 33, Nové Hrady. Zřizovatelem je město Nové Hrady. Na pozici ředitele školy je Mgr. Karel Kříha. V současné době navštěvuje základní školu 220 žáků, průměrná naplněnost třídy je tedy přibližně 20 žáků. Český jazyk a literatura je předmět, který se vyučuje jako samostatný předmět ve všech ročnících. Obě školy formují svoji výuku na základě školního vzdělávacího programu, který si samy stanovily.

3.1.1 Základní škola Borovany- ŠVP „Škola pro život“

Základní škola v Borovanech svůj školní vzdělávací program pojmenovala „*Škola pro život*“. Základním cílem je učit žáky takovým znalostem, které jsou uplatnitelné

v životě, tzn. méně encyklopedických poznatků, více učení zaměřeného na praxi. Dalším cílem je vést žáky k týmové spolupráci, vzájemné pomoci a respektu. Základní škola klade důraz hlavně na výuku cizích jazyků, které jsou důležité pro život v EU. Škola se velice soustředí i na sportovní výuku, která vede žáky ke zdravému životnímu stylu. Sportovní výchova je pro borovanskou základní školu velice důležitá i díky možnosti vlastního plaveckému bazénu, který je poskytován i jiným školám a organizacím.

ŠVP stanovuje počet vyučovacích hodin pro předmět český jazyk a literatura, který zahrnuje vyučování slohu. Základní škola si vyčlenila celkem 43 hodin za týden, přitom RVP stanovila pouze 35 hodin. Na první třídu připadá devět hodin češtiny za týden, druhá třída má také devět hodin českého jazyka, ve třetí, čtvrté a páté třídě se češtině věnuje o hodinu méně, tedy osm hodin. Pro druhý stupeň je určeno 19 hodin českého jazyka, což je o čtyři hodiny více, než stanovilo RVP ZV. Šestá třída má stanoveno pět hodin za týden, stejně jako osmý a devátý ročník. Výjimkou je sedmý ročník, kdy jsou češtině věnovány čtyři hodiny za týden. Borovanská základní škola si stanovila, že předmět český jazyk a literatura je vyučován každý den, a to na prvním i druhém stupni. Dle ŠVP *Škola pro život* má tento předmět rozvíjet u žáků dovednosti k osvojování si dalšího učiva, seznamovat žáky s gramatickými pravidly a pravopisem, které pak využijí i v dalších předmětech. Tento předmět také zahrnuje kompetence komunikativní, které jsou rozvíjeny díky slohové výuce. Sloh vede žáky ke správné formulaci obsahu sdělení, který je v souladu s probíranými žánry, rozšiřuje slovní zásobu žáků (s pomocí literatury), vede žáky ke správné a srozumitelné stavbě vět a vyprávění. Na prvním stupni je hlavním cílem naučit žáky nejdříve psát (jedná se o první třídu). S rozvojem základů psaní, se obohacuje slovní zásoba, která se v průběhu školní docházky neustále rozvíjí.

Dle borovanského ŠVP „*Škola pro život*“ je rozděleno učivo pro předmět český jazyk pro daný ročník následovně: První a druhá třída by se ve slohu měly věnovat komunikačním situacím, jako je omluva, žádost nebo vzkaz. ZŠ v Borovanech považuje za důležité brát ohled na věk a schopnosti žáků, proto se neočekává, že žák první třídy zvládne napsat žádost na jednu stránku a více. V první a druhé třídě je sloh spíše velice

krátký útvar, který obsahuje pouze několik krátkých vět. Třetí třída je co do obsahu výuky podobná již zmíněným ročníkům. Shodují se v psaní omluvy, žádosti a vzkazu. Rozdílné je, že žáci tohoto ročníku jsou však schopni tvořit poněkud delší věty nebo dokonce souvětí. Stále se nejedná o písemné práce v rozsahu více stran. Žáci čtvrté a páté třídy by měli být schopni sestavit osnovu slohové práce, kterou se chystají napsat, protože při psaní slohové práce je důležité se řídit předem stanovenou osnovou, kde je třeba dodržet všechny body, které si žák do osnovy zařadil. Jedná se o činnost, kdy žák vytvoří osnovu vyprávění a na jejím základě napíše písemný projev, v němž dodržuje zadané posloupnosti. V šesté třídě se žáci mají naučit pravidla pro psaní zprávy, oznámení, vzkazu a popisu. Žák dokáže z předem daného textu vytvořit výtah a vypsát z něj základní informace. O rok později, tedy v sedmé třídě, má učitel za úkol žáky naučit vypracovat charakteristiku a životopis. Žáci jsou schopni napsat srozumitelné vypravování, které by mělo být zajímavé a originální. V osmé třídě by se měli žáci naučit napsat subjektivně zabarvený popis a také vytvořit mediální sdělení. Devátá třída by měla žáky formovat k vytvoření úvahy, ve které se musí soustředit na určité zadané téma a jeho řešení. V úvaze by žáci měli být schopni využít vlastních názorů a zkušeností. Na základě toho by měla vzniknout srozumitelná úvaha. Dále by měl být žák schopen napsat fejeton, proslov a kritiku.

Dle ŠVP *Škola pro život* je patrné, že se škola soustředí na to, aby se na prvním stupni žáci naučili nejdříve dobře číst a psát a byli schopni porozumět písemnému textu. Dále je důležité rozvíjet jejich slovní zásobu, naučit je rozlišit spisovnou a nespisovnou vrstvu českého jazyka a základy gramatiky. Naopak druhý stupeň klade na žáka nároky, aby si všímal světa kolem sebe, svých pocitů a byl schopen vyjádřit své myšlenky písemně. Druhý stupeň požaduje po žákovi porozumění textu a vyjádření autorovy hlavní myšlenky.

3.1.2 Základní škola Nové Hradky- ŠVP „Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání ZŠ Nové Hradky“

Školní vzdělávací program Základní školy v Nových Hradech nese název „Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání ZŠ Nové Hradky“ a 1. 9. 2010 došlo k jeho aktualizaci.

Základní škola v Nových Hradech se zaměřuje ve výuce českého jazyka a literatury především na to, aby žáci měli pozitivní vztah ke svému mateřskému jazyku. Základní škola se soustředí na rozvoj kultivovaného písemného a ústního projevu, schopnost vyjádřit reakci a pocity žáků, pochopení rolí v různých situacích nebo správnou orientaci v pochopení světa. Škola se zaměřuje na to, aby žák porozuměl psaným jazykovým projevům a byl schopen porozumět hlavnímu záměru autora a jeho hlavní myšlence. Tyto cíle se základní škola snaží naplnit v rámci komunikační, slohové, jazykové a literární výchovy. Ve všech ročnících musí žáci zvládnout základní pravidla správných hygienických a pracovních návyků při psaní. To zahrnuje psaní dle normy v přirozené velikosti, dodržení úhlednosti, čitelnosti, správné opisování textu nebo psaní ve správném sklonu.

Novohradská základní škola je zaměřena na to, aby svým žákům poskytovala kvalitní všeobecné vzdělání. Důraz je kladen na kvalitní jazykovou výuku, výuku počítačové gramotnosti a na to, aby byla správně rozvíjena environmentální výuka. Velkou pozornost škola věnuje výuce českého jazyka a matematiky. ŠVP základní školy vychází, stejně jako jiná ŠVP, z RVP a snaží se respektovat tradice školy, požadavky žáků a rodičů na vzdělání a schopnosti pedagogického sboru. Škola se snaží připravit své žáky pro praktický život, proto poskytuje všeobecné znalosti a dovednosti, které budou uplatnitelné v jejich budoucím životě. Vede žáky k týmové spolupráci, sounáležitosti a také vzájemné pomoci. Záměrem základní školy je pokračovat v účasti na mezinárodních projektech a uskutečňovat vlastní projekty.

Základní škola v Nových Hradech vyučuje na prvním stupni celkem 41 hodin českého jazyka a literatury. To je o šest hodin více, než stanovuje RVP. Na první třídu

připadá devět hodin češtiny za týden, druhá třída se jí věnuje o hodinu déle, tedy hodin deset. Ve třetí třídě se český jazyk vyučuje stejnou dobu jako v první třídě, tedy devět vyučovacích hodin za týden. Čtvrtá a pátá třída se věnuje výuce hodinám češtiny o hodinu méně, než třetí třída. Pro druhý stupeň je rozdělení vyučovacích hodin následující. V šesté třídě se českému jazyku žáci věnují čtyři hodiny týdně. Stejně je to i v sedmém a osmém ročníku, které mají rovněž čtyři hodiny českého jazyka týdně. Naopak v devátém ročníku se vyučuje českému jazyku o hodinu více, tedy pět hodin týdně. To znamená, že si novohradská základní škola stanovila pro druhý stupeň 17 vyučovacích hodin českého jazyka.

Slohová výuka v prvním ročníku zahrnuje zvládnutí porozumění písemným nebo mluveným projevům, které jsou uzpůsobené znalostem žáků prvních tříd. Dále by žáci měli tvořit krátké věty a jednoduchá sdělení. Měli by být schopni vyprávět příběh dle předložených obrázků.

Druhá třída zahrnuje zvládnutí jednoduchých sdělení a porozumění písemným projevům přiměřené obtížnosti. Žák píše bez větších obtíží a dokáže vytvořit krátký souvislý text. Žáci druhých tříd by měli být také schopni seřadit ilustrace podle časové posloupnosti a vytvořit podle nich příběh. Tvořit souvětí se žáci naučí ve třetí třídě, kde je také žák schopen psát výstižná a stručná oznámení. Také porozumí písemným projevům, v přiměřené složitosti. Ve čtvrtém ročníku se žáci naučí sestavit osnovu a na jejím základě vytvořit příběh nebo popis. Musí mít na zřeteli časovou posloupnost. Pro pátý ročník stanovuje ŠVP výuku osnovy k popisu nebo vyprávění. Díky osnově by žáci měli jasně a srozumitelně zachovat hlavní linii a časovou posloupnost. Žáci pátých ročníků napíší dopis, telegram, příspěvek do časopisu, pozvánku, anebo oznámení. Na základě školního vzdělávacího programu by měli žáci šestých ročníků zpracovat následující slohové postupy: vypravování, kde je nejdůležitější formulace hlavní myšlenky textu a správné použití jazykových prostředků. Dále se jedná o popis, ve kterém je důležité odlišit podstatné a okrajové informace a uvědomit si posloupnost děje. Žáci šestých ročníků by také měli být schopni napsat dopis, ve kterém správně zformulují své názory a myšlenky. V poslední řadě by měli zvládnout jednoduché komunikační žánry, které zahrnují vzkaz, omluvu nebo SMS zprávu.

Tyto žánry rozvíjí schopnost žáka se kultivovaně a srozumitelně vyjádřit v dané komunikační situaci. Žáci sedmých ročníků se ve slohové výuce dále zabývají vypravováním, ve kterém vyjadřují své zážitky z různých situací a jsou schopni používat jazykové prostředky odpovídající dané situaci. Seznamují se s výstavbou textu a způsoby jeho členění. Dále se věnují popisu, kde srozumitelněji formulují podstatné informace. V sedmých ročnících se žáci setkávají se psaním zprávy, oznámení a objednávky. Při tvoření takového projevu si již uvědomují, že danou informaci musí podat stručně a zřetelně. Žáci osmých ročníků dokáží napsat charakteristiku, ve které využijí správné jazykové prostředky a odliší podstatné rysy od méně důležitých. Při psaní subjektivně zabarveného popisu posilují svůj vztah k přírodě, domovu nebo místu, které žák velmi dobře zná a má k němu určitý citový vztah. Při psaní subjektivně zabarveného popisu se využívají obrazná pojmenování, přirovnání nebo personifikace a slova citově zabarvená. V průběhu osmé třídy se žáci naučí napsat výtah, při kterém se seznámí s odborným textem a jeho stavbou. Jsou schopni si uvědomit, co je hlavní myšlenkou textu a pak s ní dále pracovat. Žáci se v průběhu osmých ročníků naučí sepsat žádost, reklamy a plakátu, kde aplikují znalost pravopisných jevů v písemné praxi a vyjádří svůj názor k aktuálnímu společenskému dění. V poslední řadě je výuka věnována psaní životopisu.

Slohová výuka v deváté třídě zahrnuje opět psaní vypravování, které by mělo být souvislé a správně rozčleněné a zároveň by se v něm měly vyskytovat adekvátní slovesa a jiné prostředky, které oživují vypravování. Jedná se např. o přezens historický, jednočlenné věty nebo přímou řeč. Dále se žáci devátých tříd věnují psaní subjektivně zabarveného popisu, který již znají z předchozího ročníku. Svůj písemný projev žák obohacuje o základní umělecké prostředky, jako jsou např. použití kontrastu nebo personifikace. Při psaní subjektivně zabarveného popisu žák rozvíjí svou osobnost po stránce jazykové. Úvaha je další útvar, který se musí žák devátého ročníku zvládnout. Při psaní tohoto písemného projevu se žák zaměří na zadané téma a logicky ho zpracuje. Je schopen formulovat vlastní názory a zvládne reagovat na určitý problém. Díky úvaze se žáci devátých tříd učí samostatně přemýšlet. Žáci deváté třídy novohradské základní školy jsou schopni napsat úřední dopis,

ve kterém se vyjadřují jednoznačně a výstižně. Jako úřední dopis se považuje stížnost, reportáž nebo zápis z jednání.

ZŠ Nové Hradky ještě zřizuje volitelný seminář z českého jazyka, který je nabízen žákům od šesté do deváté třídy a je v rozvrhu vymezen jednou vyučovací hodinou týdně. Volitelný seminář je zaměřen na komplexní rozšiřování znalostí v oboru český jazyk a literatura a připravuje žáky na přijímací zkoušky. Je také přínosný pro slabší žáky, kteří si zde upevní základní učivo. Tento předmět zahrnuje práci se Scio testy a jazykovými příručkami, které jsou často používány při psaní slohových prací. Vyučující tohoto předmětu vede žáky také ke skupinové spolupráci, ale zadává takové úkoly, které vylučují to, aby jeden žák pracoval za ostatní. Volitelný předmět český jazyk a literatura se nejvíce soustřeďuje na ovládnutí pravopisných lexikálních a morfologických jevů.

3.1.3 Odlišnosti zkoumaných strategických dokumentů základních škol

Srovnání ŠVP obou škol ukazuje rozdílnost v celkovém počtu stanovených hodin pro daný stupeň. Borovany si na prvním stupni stanovily o dvě hodiny více než Nové Hradky a to tedy 43 hodin českého jazyka týdně. Na druhém stupni v Borovanech mají stanoveno 19 hodin češtiny, také o dvě hodiny více, než v Nových Hradech. Kvůli tomu se školy liší i v počtu hodin pro daný ročník. Nové Hradky mají stanoveno pro druhou třídu o hodinu více, než ZŠ Borovany, tedy deset hodin, pro třetí třídu mají Nové Hradky vyhrazeno také o hodinu více- devět hodin. Naopak v šesté třídě v Borovanech se vyučuje pěti hodinám oproti čtyřem hodinám v Nových Hradech. Pro osmou třídu má borovanská základní škola vyhrazeno pět hodin týdně, Nové Hradky o hodinu méně.

Další odlišnosti jsou ve vyučované látce. V první a druhé třídě je novohradské ŠVP méně konkrétní, zmiňuje pouze to, že žáci se musí naučit porozumět textu a tvořit krátké projevy. Naopak borovanský ŠVP uvádí, že žáci prvních a druhých ročníků se věnují omluvě, žádosti či vzkazu. Stejně je to i ve třetí třídě.

Základní školy se rozcházejí i ve výuce na druhém stupni. Základní škola v Borovanech se v šestých třídách věnuje zprávě, oznámení, vzkazu a popisu, zatímco základní škola v Nových Hradech pouze vypravování a popisu. Podobný příklad je i v dalších ročnících. Nové Hrady se v sedmé třídě věnují zprávě, oznámení nebo objednávce a v Borovanech se zabývají charakteristikou, vypravováním a hlavně životopisem. Shoda nastává ve čtvrté a v osmé třídě. Školy se rozcházejí opět v devátých ročnících, kdy se ZŠ Borovany věnuje fejetonu, proslovu a kritice a Nové Hrady vypravování, subjektivně zabarvenému popisu a úřednímu dopisu. Základní školy se v devátých ročnících shodují ve výuce úvahy.

Dalším rozdílem je, že Základní škola Nové Hrady nabízí pro žáky druhého stupně volitelný předmět český jazyk a literatura, který pomáhá žákům s přípravou na přijímací zkoušky, naučí je používat jazykové příručky a prohloubí znalosti pravopisu.

Obě školy se shodují v tom, že předmět český jazyk a literatura směřuje k tomu, aby žák byl schopen používat svůj mateřský jazyk a zvládl se dorozumívat v ústní i písemné podobě. Také mají za cíl rozvíjet čtenářské schopnosti žáka, které souvisí i s používáním různých zdrojů informací jako je např. využití slovníků a encyklopedií.

Oběma školám záleží především na tom, aby žáci se naučili správně porozumět psanému projevu a poté vytvořit jednoduchá sdělení. Základní škola v Borovanech i na Nových Hradech seznamuje žáky prvního stupně se slohovou výchovou stejným způsobem. Obě školy učí žáky reprodukovat písemný projev na základě obrázků, které tvoří určitý příběh a žák má být schopen vytvořit souvislý text na dané téma. Pro lepší orientaci slouží následující tabulka, kde jsou změny a odlišnosti základních škol přehledně uvedeny:

Tabulka 2

ODLIŠNOSTI ZÁKLADNÍCH ŠKOL				
		NOVÉ HRADY	BOROVANY	RVP
POČET HODIN:	1. STUPEŇ	41	43	35
	2. STUPEŇ	17	19	15
JEDNOTLIVÉ TŘÍDY:	1. třída	9	9	-
	2. třída	10	9	-
	3. třída	9	8	-
	4. třída	8	8	-
	5. třída	8	8	-
	6. třída	4	5	-
	7. třída	4	4	-
	8. třída	4	5	-
	9. třída	5	5	-

3.2 Analýza slohových prací a jejich srovnání dle ročníků škol

Předmětem praktické části je analýza slohových prací žáků druhého stupně základní školy. K uskutečnění mého cíle bylo nejdříve potřeba prvotního zamyšlení nad slohem samotným a výukovým systémem na již zmíněných školách. S tím souviselo studium odborné literatury, která byla velice nápomocná. Dalším krokem bylo zadání slohových prací na druhém stupni základních škol. Slohové práce byly zadávány na jednotné téma a za stejných podmínek. Obě školy si stanovily podmínku, že slohy žáci budou psát

anonymně, proto v bakalářské práci nejsou uvedena jejich jména. Všechny třídy sloh psaly první vyučovací hodinu, tedy žáci ZŠ v Borovanech začínali psát svůj písemný projev v 7:45h a žáci ze ZŠ Nové Hrady v 8:00h. Jedinou odlišností bylo, že na Základní škole v Nových Hradech si slohy ve třídách zadávala sama paní učitelka českého jazyka a literatury, která učí tento předmět ve všech ročnících na druhém stupni. Naopak na Základní škole v Borovanech jsem slohy žákům zadávala po domluvě s panem ředitelem sama. V borovanské základní škole je český jazyk vyučován třemi různými učitelkami.

Celkem jsem měla k dispozici 188 slohových prací a dvě z nich byly napsány žáky s postižením. První chlapec s mozkovou obrnou navštěvuje Základní školu v Borovanech a druhý chlapec, autista, Základní školu v Nových Hradech.

3.2.1 Základní škola Borovany

Ze základní školy v Borovanech jsem získala pro svou analýzu celkem 93 slohových prací, z toho 24 žáků navštěvuje šestý ročník, 25 žáků ročník sedmý a patří k nejpočetnější třídě na borovanské základní škole, do osmé třídy chodí celkem 18 žáků a do deváté pouze 16. Na základní škole jsem vždy zkoumala písemné práce pouze v jedné paralelní třídě.

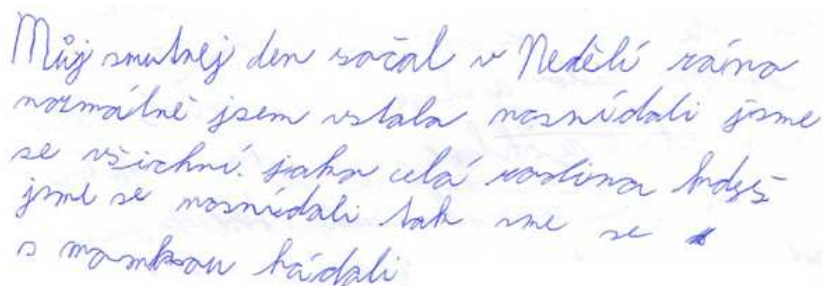
V šestém ročníku Základní školy v Borovanech převažovalo popisování smolného dne, který se stal na pozemku školy. Nejčastějším smolným dnem byl ten, kdy žák dostal špatnou zámku, neměl domácí úkol, zaspal a přišel pozdě do školy nebo ztratil klíče od domu a celý den nemyslel na nic jiného a díky tomu se mu nedařilo ani ve škole.

Dodržení tématu dělalo žákům určité problémy. Někteří žáci velice často od tématu odbíhali, když začali líčit jinou událost nebo se věnovali více důležité části jejich smolného dne a ne konkrétní smolné události. Většina žáků splnila zadaný vyprávěcí slohový postup. Výjimkou byli tři žáci šestého ročníku, kteří nedodrželi slohový postup

vyprávěcí a použili slohový postup úvahový. Hlavní chybou bylo, že žáci vyprávěli o více smolných dnech, které se jim staly a uvažovali nad dny, které by se mohly stát smolnými, tj. nedodrželi téma.

Stěžejním nedostatkem pro žáky šestého ročníku bylo členění textu do odstavců. Z celkového počtu žáků utvořilo odstavce pouze 8, tedy 33%. Ostatní žáci odsadili pouze první větu v úvodu a zbytek textu psali v jedné linii, takže bylo těžké se v některých slozích orientovat. Díky špatné orientaci byla většina slohů také chaotická a text byl nepromyšlený. Žáci psali na základě náhodných myšlenkových pochodů. Z analýzy je zřejmé, že žáci po sobě slohy pro kontrolu nečtou. Velice často se v nich opakují stejná slova v jedné větě, viz obrázek Žák, ZŠ Borovany 1. Slohové práce byly vyprávěny první osobou singuláru a nejčastěji v minulém čase (např. „*Já jsem dorazil jako poslední.*“).

Žák, ZŠ Borovany 1

Můj smutnej den social v Nedeli ráno
normálně jsem vstala rozvádali jsme
se všichni jako uleá rostlina když
jsem se rozvádali tak me se
o mamkou káidali

Dalším úskalím, se kterým se žáci potýkali, byl pravopis. V šestém ročníku bylo pouze pět slohových prací, ve kterých se nevyskytovala žádná pravopisná chyba (příloha č.1). Žáci nerozlišují měkké „l“ a tvrdé „l“ a mají problém i s předponami „S“ a „Z“. V oblibě také používají nespisovné tvary (např. „*všude byl děsněj bordel, nic nebylo udělaný a umytý*“), viz Žák, ZŠ Borovany 2.

Žák, ZŠ Borovany 2

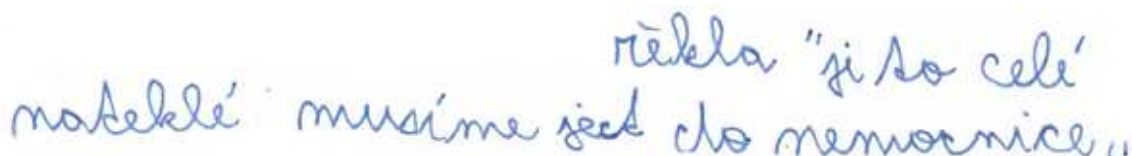

Vstávaly jsme bez kápo asi v půl páté

U žáků šestých tříd převládala, oproti vyšším ročníkům, chudší slovní zásoba. Většina slohových prací postrádá obohacení textu o přirovnání, metafory nebo

přímou řeč. Přímá řeč byla použita jen u dvou žáků (Žák, ZŠ Borovany 3). Ve velkém počtu se objevují i klišé a věty zvolací (např. „A neštěstí je tu!“). Žáci volili pro své práce jednoduché věty. Složitější věty a souvětí se vyskytovaly spíše zřídka (viz obrázek Žák, ZŠ Borovany 1). Pokud se jednalo o souvětí, převažovalo zejména podřadné souvětí a žáci s oblibou používají věty vedlejší příslovečné časové. Paní učitelka vysvětlila, že při jazykových cvičení s žáky procvičují tvoření složitějších vět a sama jim vysvětluje časovou vedlejší větu jako nejjednodušší, kterou znají i bez podrobnější analýzy.

Žák, ZŠ Borovany 3

matkyně: musíme jít do nemocnice.

řekla "ji so celé"

Sedmý ročník byl na rozdíl od šestého originálnější. Hlavním tématem smolného dne byla vymyšlená scéna z akčního filmu nebo počítačové hry. Samozřejmě se zde našlo i několik písemných prací, které vyprávěly o smolném dni ve škole. Dalším častým tématem, především u dívek, bylo pokažené vystoupení se zpěvem nebo úmrtí domácího mazlíčka.

Všech 25 žáků sedmého ročníku nemělo problém ani s dodržáním tématu ani odbíháním od něj. Nenašla se žádná práce, která by nesplnila zadané téma. Naopak jiným problémem pro několik žáků bylo dodržení požadované délky slohu, která činila 120-150 slov. Pět žáků napsalo pouze několik řádek, ve kterých svůj smolný den vylíčili. Slohový postup byl rovněž správně dodržen.

Tvoření odstavců nebyl již takový problém jako v nižším ročníku. Z celkového počtu 25 žáků, nalezneme odstavce u 16 z nich (64% žáků). To umožnilo mnohem lepší přehlednost a orientaci v textu písemných prací. Sedmý ročník byl naopak jediný ze

všech ročníků, který se zabýval osnovou. Osnova se nachází ve 12 písemných pracích (48% slohových prací). Většina žáků ji však neumí správně utvořit (Žák, ZŠ Borovany 4).

Žák, ZŠ Borovany 4

Můj Smolný den

Osnova: úvod
Stat: a) příjezd
b) oběd
c) doma
Závěr

Stejně jako v ostatních ročnících i v sedmé třídě mají žáci problém s pravopisem. Z celkového počtu 25 slohových prací, jsme nenalezli jedinou práci, která by neobsahovala pravopisnou chybu. Žákům dělá největší problém rozlišit použití „JSEM“ a „SEM“. Tuto chybu obsahovala většina prací. Také se v textu velmi často vyskytují nespisovné výrazy (např. „neměl jsem hotový domácí úkoly“).

Slovní zásoba v sedmém ročníku je velice chudá. Žáci v písemných pracích nepoužívají přímou řeč, věty zvolací nebo metaforu či přirovnání. Písemné práce byly v kompozici velice často chaotické a postrádaly smysl. Žáci je po sobě očividně ani nekontrolovali. Většina žáků nebyla schopna tvořit věty, které by dávaly smysl nebo měly správné aktuální členění větné. Slohové práce byly často nepromyšlené a problematické k pochopení hlavní myšlenky. Jedna z analyzovaných prací obsahovala argot (vrstva nespisovného českého jazyka, které používá spodina). Argotové slovo se vyskytovalo u žáka, jehož práce je přiložena v příloze č. 2 („v mojí čtvrti jsou chlupatí“). Podobně jako v šestých ročnících se v sedmých třídách nevyskytují rozvitá souvětí. Žáci upřednostňovali věty jednoduché, ale bylo užito i souvětí, jednalo se také o podřadné, ve kterém převažovaly věty vedlejší časové. Slohové práce byly vyprávěny první osobou a v minulosti.

Sedmý ročník navštěvuje chlapec, který má diagnostikovanou dysgrafii (vynechávání písmen, čárek a háčků nad písmeny, psaní předložek a spojek se slovy dohromady). Jeho psaný projev byl velice primitivní, přibližující se více psaní mobilních textových zpráv. Jeho příběh vychází z počítačových her, který přenáší do své současnosti. Jeho slohová práce je vložena do přílohy číslo 2.

Nejčastější inspirací pro smolný den v **osmém ročníku** byla opět škola a její okolí. Nejvíce slohových prací obsahuje vypravování, které zahrnuje ohodnocení špatnou známkou, obdržení poznámky nebo napomenutí. Dále se zde vyskytují témata, která líčí příběh o ztracených klíčích, zaspání nebo zmeškání vlaku. Nalezneme zde však i několik originálních slohů, např. hádky s rodiči, uklízení domu a zahrady nebo ztráta telefonu.

Dodržení tématu v osmé třídě nečinilo žákům velké obtíže. Pouze dva žáci se odchýlili od tématu. První písemná práce, která nesplnila téma, vyprávěla smolný den malého Karlíka. Chybné bylo to, že žák nevyprávěl příběh svůj, ale příběh svého kamaráda. Druhá písemná práce byla spíše úvaha na téma, který den by mohl být smolný. To vedlo k nedodržení vyprávěcího slohového postupu, jelikož byl použit opět slohový postup úvahový.

Velkým problémem pro žáky osmého ročníku bylo tvoření odstavců. Z celkového počtu žáků tvořilo odstavce pouze sedm žáků (38%), zbytek žáků pouze odsadilo první větu a dále psali text v jednom celku.

Jako v každém ročníku, tak i v osmé třídě se vyskytl problém v pravopise. Tentokrát však nedělala největší problém vyjmenovaná slova, ale spíše předpony „S“ a „Z“, „JSEM“ a „JSEM“, „MĚ“ a „MNĚ“. Problém se ukázal i ve správném tvoření slov. Žáci neumí správně napsat některé základní tvary slov, např. „*naneštěstí*“ (*psáno na neštěstí*). V písemných pracích se objevila i některá nespisovná slova, ale oproti nižším ročníkům v mnohem menší míře. Příkladem je písemná práce, ve které žák píše, že „*nebyl nadšenej, že zaspal*“.

V osmé třídě byla slovní zásoba u žáků bohatá. Ve slohových pracích se vyskytovala přímá řeč (Žák, ZŠ Borovany 5), která byla ve většině případů správně

utvořena, dále přirovnání, věty zvolací, obrazná pojmenování, řečnické otázky (Žák, ZŠ Borovany 6) a dokonce i kontakt se čtenářem. V osmém ročníku se v několika písemných pracích objevily frazémy (ustálená pojmenování), která působila v textu efektivně a text velmi ozvláštnila (např. „praštil se přes kapsu“). Oproti předešlým ročníkům převažovaly ve slohových pracích souvětí. Jednalo se o oba druhy souvětí (souřadné i podřadné) a byly zastoupeny skoro všechny druhy vedlejších vět. Výjimkou jsou vedlejší věty doplňkové, podmětné a přísudkové. Tyto druhy vět, se dle paní učitelky, se vyučují až v deváté třídě. Slohové práce byly vyprávěny v první osobě a v minulém čase. Při gradaci žáci přecházeli do přítomnosti, aby zdůraznili napětí.

Žák, ZŠ Borovany 5

Handwritten text in blue ink: "Polickou jsem prosila „aspoň brýle, aspoň brýle.“"

Žák, ZŠ Borovany 6

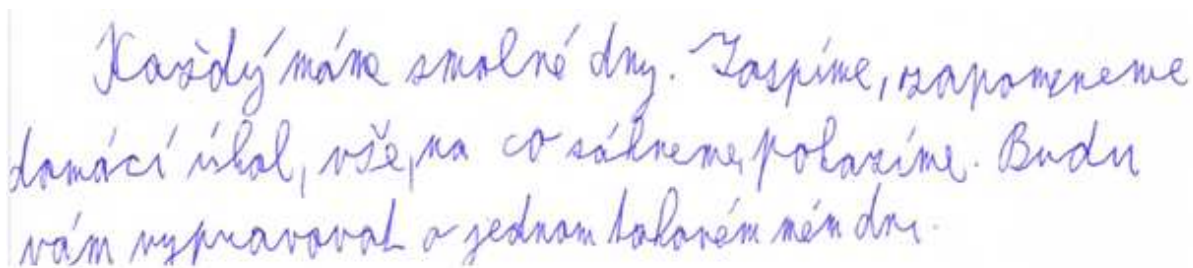
Handwritten text in blue ink: "Povídá, budu muset jít někam. Co se dneska ptáte nestane?"

Osmou třídu navštěvuje chlapec, který v dětství prodělal mozkovou obrnu a nyní je upoután na invalidní vozík. S prací ve škole mu pomáhá asistentka. Sloh zvládl napsat bez větších problémů, dokonce ho odevzdal jako první ze svých spolužáků. Jeho slohová práce byla téměř bez chyb a obsahovala i přímou řeč. Jako téma slohové práce si zvolil den, kdy se hádal se sourozenci, rodiči a nedařilo se mu ani ve škole (příloha č. 3).

V **deváté třídě** se také našly písemné práce, které vyprávěly o smolném dni ve škole, ale poněkud v menší míře, než v předešlých ročnících. Dalšími tématy, kterým se žáci věnovali, byly ztracené klíče nebo peněženka, nemocný domácí mazlíček, klíče

zlomené v zámku nebo utopená kamera v rybníce. Velká odlišnost, která se v posledním ročníku vyskytla, je, že žáci tvořili úvod a závěr. V úvodu nás uvedli do tématu a v závěru shrnuli svůj příběh (Žák, ZŠ Borovany 7).

Žák, ZŠ Borovany 7

Každý máme smolné dny. Zaspíme, zapomeneme domácí úkol, všechno co máme, položíme. Budu vám vyprávět o jednom takovém mém dni.

V posledním, tedy devátém ročníku, se vyskytl problém s dodržением tématu pouze u jednoho žáka, který popisoval, co všechno se může stát, aby se z obyčejného dne, stal den smolný. Jedná se o nedodržení tématu i slohového postupu, jelikož nepopisuje svoji osobní zkušenost, která se mu stala, ale spíše uvažuje nad vším, co by se mohla stát. Slohový postup zde byl použit úvahový. Problémem u dvou žáků bylo také dodržení předepsané délky. Tyto slohové práce obsahovaly pouze několik řádků, které nebyly ani ničím obohacené, ani originální.

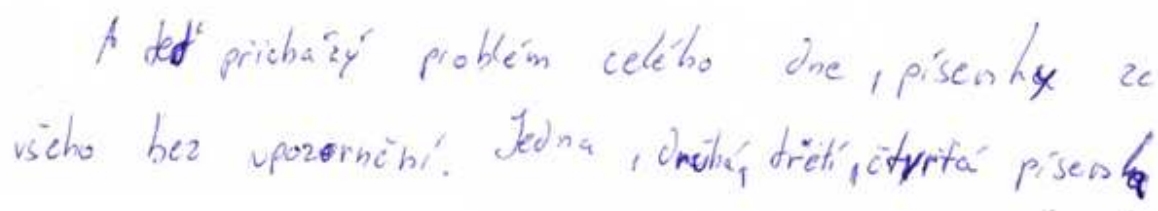
Naopak ani jeden žák neměl problém s tvořením odstavců. Všechny slohové práce byly horizontálně členěny, což umožnilo jednodušší orientaci v textu a také byl text mnohem více přehledný a úhledný.

Co je stále pro žáky velkou překážkou je pravopis, a to nejen *i/y*, ale také správné tvoření tvaru *mě/mne nebo sem/jsem*. V textech se stále vyskytují nespisovné výrazy (např. „pondělí je hrozný den“).

U žáků deváté třídy je slovní zásoba na mnohem vyšší úrovni, než v předešlých ročnících (např. „vyjde slunce a ptáci začnou svoji oblíbenou písničku“). V jejich písemných pracích je velice často používána přímá řeč, zvolání, řečnické otázky, ale dokonce i ponaučení. Někteří žáci dokonce ve svých slozích vyvolávají napětí, které postupně graduje (viz Žák, ZŠ Borovany 8). Ze syntaktického hlediska je devátá třída

na nejvyšší úrovni. Žáci používají již všechny druhy vedlejších vět (např. „*Dívali jsme se na kamaráda, jak padá z motorky.*“). Slohové práce jsou vyprávěny převážně v první osobě, ale některé slohy byly vyprávěny v první osobě plurálu, který v některých pasážích střídal první osobu singuláru. Stejně jako v nižších ročnících byl nejčastěji použit minulý čas, který byl střídán s časem přítomným.

Žák, ZŠ Borovany 8

A teď přichází problém celého dne, písemky ze všeho bez upozornění. Jedna, dvě, tři, čtyři písemky

Vyprávěcí slohový postup byl dodržen u většiny žáků borovanské základní školy, kromě těch, co použili spíše úvahový slohový postup. Žáci si zvolili pro ně zajímavé téma, které zpracovali písemně na základě pravidel vyprávěcího slohového postupu. Ve slohových pracích byla většina vypravování založena na pravdivé události, která se žákům udála. Jejich písemné práce byly doprovázeny časovou osou, kterou se žákům povedlo dodržet a neodbíhat od ní. V některých slohových pracích byl vyprávěcí slohový postup kombinován se slohovým postupem popisným i informačním. Žáci dokázali tyto slohové postupy zkombinovat správně a nenarušili plynulost svých slohových pracích. Slohové práce obsahují prvky vyprávění, které zahrnují úvod, zápletku, vyvrcholení a zvrát se závěrem.

Při čtení slohových prací se objevily dvě, které byly velice zajímavé. Jedna z nich byla napsána žákyní, která vypravovala o tom, jak jí zemřel pejsek. Zajímavé na její písemné práci bylo to, že použila retrospektivní vypravování. Hned v úvodu zmínila, že jí v ten den zemře jejich milovaný pejsek a poté se pustila do chronologického vypravování jednotlivých událostí (příloha č. 4). Druhá písemná práce, která se mi velice líbila, byla napsána žákem, který vyprávěl svůj smolný den ve škole. Hned od rána se mu lepila smůla na paty, zaspal, dostal špatné známky a dokonce i poznámku. Měl obavy, co tomu doma řeknou rodiče. Jeho sloh byl velice

propracovaný, promyšlený, slovní zásoba je bohatá a použitím přímé řeči text obohatil. I když zvolené téma není ničím originální, zpracování se mu velice povedlo (příloha č. 5).

3.2.2 Výsledky analýz v Základní škole Nové Hradky

Druhý stupeň Základní školy v Nových Hradech navštěvuje celkem 95 žáků. Z toho každý ročník je po jedné třídě, výjimkou je ročník šestý, kde jsou dva ročníky. V rámci své analýzy jsem však zkoumala slohy jen v 6. A, kterou navštěvuje 17 žáků. Do sedmého ročníku chodí také 17 žáků, osmý ročník je nejpočetnější a navštěvuje ho žáků 25 a v devátém ročníku je 23 žáků. Slohové práce žáků Základní školy v Nových Hradech dodržely zadaný slohový postup, tedy vypravovací. Na základě časové osy byl vyprávěn příběh, pro žáky zajímavý, ve kterém byly uplatněny základy vyprávěcího slohového postupu. Písemné projevy žáků druhého stupně byly převážně vyprávěny v první osobě singuláru a převažoval minulý čas. Přítomný nebo budoucí čas byl používán zejména v přímých řečech nebo pro vysvětlení některých důležitých informací.

V **šestém ročníku** převládalo vyprávění o smolném dni, který se stal ve školním prostředí. Slohových prací o špatných známkách, zapomenutých domácích úkolech nebo poznámkách, byla většina. Dále žáci šesté třídy psali o zapomenutém mobilním telefonu, který pokazil celý den, zlomené ruce na hřišti nebo píchlé gumě na kole.

Z celkového počtu žáků šestého ročníku nedodržel téma pouze jeden „šesták“, který nevyprávěl pouze o jednom smolném dni, ale vyprávěl rovnou dva. Zbytek třídy (94% žáků) neměl s dodržením tématu žádný problém. Obtíže nebyly ani s dodržením slohového postupu. Naopak větší nesnáze měli žáci s dodržením zadané délky. Na Základní škole v Borovanech psali žáci spíše kratší slohy, v novohradské základní škole se žáci rozepsali skoro až na dvě stránky.

Žákům činilo velké potíže tvoření odstavců, které se vyskytly pouze v pěti písemných pracích. Text byl většinou psán v jedné linii, což ale nebránilo v porozumění hlavní myšlence textu, protože texty byly většinou promyšlené a dávaly smysl.

Úroveň pravopisu je mnohem vyšší, než v borovanské základní škole. Z celkového počtu slohových prací bylo 12 textů bez pravopisné chyby. Ve zbylých pracích se nejčastěji vyskytovaly chyby ve shodě podmětu s přísudkem (např. „maminka se sestrou šli na nákup“), dále měli žáci problém s předponami „S“ a „Z“ (např. „zbalila jsem si tašku“ nebo „zbírali jsme jablka“). Ve slohových pracích se velice často vyskytovalo špatně použité přivlastňovací zájmeno mě/mně, ale paní učitelka češtiny mi vysvětlila, že této látce se věnuje až o rok později.

Slovní zásoba byla u šestého ročníku chudší, než ve vyšších ročnících. Slohové práce nebyly obohaceny o žádná přirovnání, metafory nebo přímou řeč (Žák, ZŠ Nové Hrady 1) či zvolání. Přímou řeč obsahovala pouze jedna slohová práce, která byla celkově velice hezká a promyšlená. V šestém ročníku žáci s oblibou používají apoziopézi, tedy tři tečky, které znázorňují nedokončení děje (Žák, ZŠ Nové Hrady 2). Jednoduché věty byly používány nejčastěji. Souvětí se objevovala jen sporadicky. Paní učitelka českého jazyka vysvětlila, že složité věty se vyučují až o rok výše. Všechny slohové práce byly vyprávěny v první osobě singuláru a v minulém čase.

Žák, ZŠ Nové Hrady 1

vyšel školník a
řácal na mě křičel: „Co tu děláš sedět máš být uvnitř!“

Žák, ZŠ Nové Hrady 2

Dnes ráno jsem raspal. Asi jsem si
raspomněl natáhnout budík.....

V jedné slohové práci se objevila i řečnická otázka a druhá práce byla obohacena o použití citoslovce, které ozvláštnilo text o dramatizaci (Žák, ZŠ Nové Hradky 3).

Žák, ZŠ Nové Hradky 3

A handwritten note in blue ink on a light background. The text reads: "A najednou „prašh!“ police s věcmi se vrátila a všechno se na mne sesypalo. Nemůžu se pohybovat!"

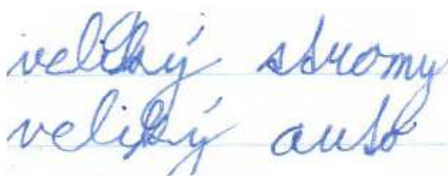
V **sedmém ročníku** se také hojně vyskytovalo téma smolného dne na školní půdě. Většina žáků psala o špatných známkách nebo zapomenutých domácích úkolech, díky kterým žáci dostali poznámku. Jiná témata byla např. ztracený mobilní telefon nebo peněženka, rozbité auto, které se porouchalo při cestě na výlet nebo pokousání od psa a následný odvoz do nemocnice.

Někteří žáci měli problém, aby téma dodrželi. Z celkového počtu žáků, nebylo dodrženo téma u sedmi z nich. Téma dodrželo pouze 58% žáků. Sedmá třída byla z hlediska počtu žáků, kteří nedodrželi zadané téma, nejpočetnější. Hlavním problémem bylo, že žáci psali o více smolných dnech, čímž se od zadaného tématu odbíhalo. Vyskytl se i sloh, který zadané téma nedodržel vůbec. Žák se věnoval vypravování celého týdne, kdy se ani nic smolného nestalo (příloha č. 6). Vyprávěcí slohový postup byl správně dodržen u všech žáků.

Žákům sedmého ročníku činilo problém i tvoření odstavců. Ze 17 písemných prací se odstavce objevily pouze v jednom slohu (viz. příloha č. 6). Zbytek slohových prací byla psána v jedné linii. U některých slohů byl problém s orientací v textu, protože sloh byl psán chaoticky a neuspořádaně, naopak některé slohy, které neobsahovaly odstavce, byly přehledné a nevyskytl se žádný problém s pochopení hlavní myšlenky.

Jako v šesté třídě, tak i v sedmé byl problém s pravopisem. Tentokrát se jednalo hlavně o chyby s i/y (např. „*jestly a viskytl se problém*“). Žáci neuměli správně použít předpony (např. „*zbudil jsem se ráno*“). Ve většině slohů se objevila nespisovná slova (Žák, ZŠ Nové Hradky 4) a slova, která jsou hovorová (např. „*barák*“).

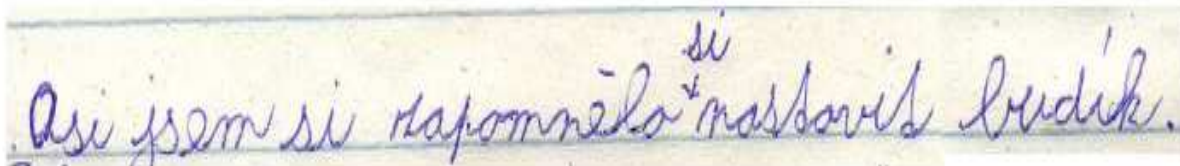
Žák, ZŠ Nové Hradky 4

Handwritten student work showing two lines of text: "velký stromy" and "velký autobus". The word "velký" is written in a cursive style, and "stromy" and "autobus" are also written in a cursive style.

Žáci sedmé třídy nepoužívají slova nebo slovní spojení, která by obohatila text. V žádném slohu se nevyskytla přímá řeč, zvolání nebo řečnická otázka. Naopak v některých textech se opakují slova tak, jak šla myšlenka žáka (Žák, ZŠ Nové Hradky 5). Z celkového počtu všech písemných prací se našlo několik prací, které byly dobře zpracovány a promyšleny. V příloze číslo 7 je uvedena jedna, která neobsahovala žádnou pravopisnou chybu nebo nespisovný výraz. Chybí pouze odstavce, které se dle slov paní učitelky Základní školy v Nových Hradech, vyučují až o rok později. V sedmém ročníku žáci používají jednoduchá souvětí o jedné větě vedlejší, která byla převážně předmětná nebo časová. Tyto dva druhy vedlejších vět jsou vyučovány právě v sedmé třídě.

Žák, ZŠ Nové Hradky 5

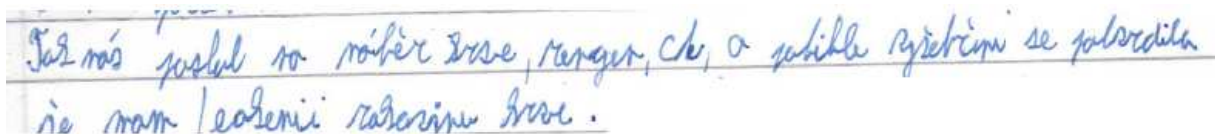

Handwritten student work showing a sentence: "Asi jsem si napomněla si maslovit budík." The word "si" is written above "napomněla".

Osmý ročník si jako nejčastější téma zvolil také školní prostředí. Dále se vyskytovaly slohové práce, ve kterých žáci líčili smolný den, kdy skončili v nemocnici se zlomenou nohou, kdy se jim rozbil počítač, nebo si vyrazili zub. Jeden z žáků odevzdal

svou intimní zповěď o tom, jak čekal na konečný verdikt lékařů, zda trpí akutní leukémií (Žák, ZŠ Nové Hradky 6).

Žák, ZŠ Nové Hradky 6

Žák nás poslal na nohách žoze, rangu, ck, a zabil se rychle se psordila.
ne mam leadeni raborinu žoze.

Téma i slohový postup byly dodrženy skoro u všech žáků, výjimkou byl pouze jeden, který líčil smolný týden na táboře, kde se mu vůbec nelíbilo. Žák nedodržel téma díky tomu, že nepopisuje pouze jeden smolný den, ale celý týden. Celkový písemný projev je nepromyšlený a celá slohová práce je chaotická.

Odstavce už žákům osmé třídy nečiní skoro žádné problémy. Z 25 žáků, kteří navštěvují osmou třídu, nebyly odstavce pouze u dvou žáků (92% nemělo s tvořením odstavců žádný problém). U zbylých dvou slohových prací však absence odstavců nenarušila správnou orientaci v textu.

Je vidět, že v průběhu ročníků na druhém stupni základní školy, se zlepšuje i pravopis. U žáků osmé třídy bylo několik slohových prací, které neobsahovaly žádnou pravopisnou chybu nebo nespisovný výraz. Pokud se vyskytla pravopisná chyba, byla nejčastěji ve shodě podmětu s přísudkem (např. „Ředitel se zástupkyní mi řekly“).

Žáci osmého ročníku už jsou schopni obohatit text o prostředky, díky kterým je jejich zásoba bohatší. V písemných pracích žáků osmé třídy se vyskytují správně vytvořené přímé řeči, zvolání, která je velice oblíbené a vyskytovalo se ve většině slohových prací (Žák, ZŠ Nové Hradky 7). Některé slohové práce jsou obohaceny o onomatopická citoslovce (zvukomalebná), která využívají pro zdůraznění napětí (např. *A plesk! Facka mi přilítla rovnou z obou stran!*). V osmé třídě žáci aplikují další druhy vedlejších vět, jako jsou přívlastkové nebo příslovečné způsobové. Slohové práce jsou vyprávěny v první osobě singuláru a

převažuje minulý čas. Některé práce obsahují i čas budoucí, který slouží k vysvětlení určitých detailů (např. „Těšil jsem se, že budu brzo doma!“).

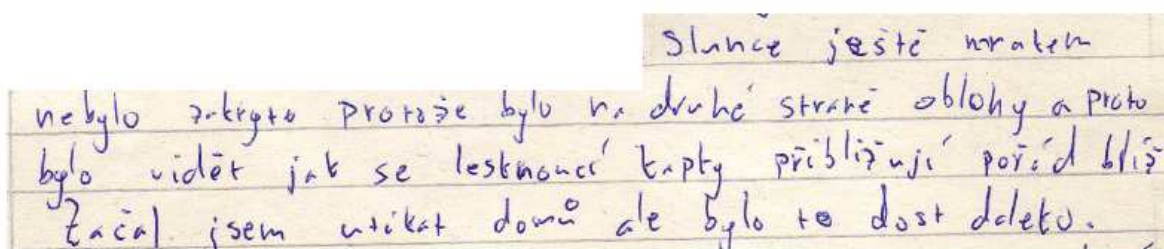
Žák, ZŠ Nové Hrady 7

Konečně skončila škola! Čekal nás oběd.

Dále se v textu objevila přirovnání a dokonce i ponaučení. Jedna slohová práce obsahovala i velice hezky volená obrazná pojmenování, která se do textu hodila (Žák, ZŠ Nové Hrady 8).

Žák, ZŠ Nové Hrady 8

Slunce ještě mrakem
nebylo ztřeptáno protože bylo na druhé straně oblohy a proto
bylo vidět jak se lesknoucí kaptý přibližují pořád bliž
začal jsem utíkat domů ale bylo to dost daleko.

Hlavním tématem v písemných pracích žáků **devátého ročníku** byla opět škola a problémy s ní spojené. Slohy vyprávěly o pětkách, poznámkách a zkoušení, které nedopadlo vůbec dobře. Dále slohy vyprávěly o zmeškaném autobusu, prasklých kalhotách, spáleném obědu nebo rozbité nové váze. V devátém ročníku byla témata nejoriginálnější. Žáci se snažili i obyčejný den vyprávět zajímavě a text nějakým způsobem obohatit.

V deváté třídě bylo jak téma, tak i slohový postup dodržen u všech žáků. Stejně jako odstavce, které byly správně vytvořené ve všech slohových pracích. Větším problémem bylo dodržení délky. Někteří žáci napsali sloh moc dlouhý nebo naopak příliš krátký. Delší slohy napsala víc, jak polovina žáků deváté třídy (74% žáků).

Pravopis je v deváté třídě na mnohem lepší úrovni. Samozřejmě, že se vyskytují slohy, ve kterých je velký počet chyb (např. „Maminka s babičkou nadávali“). Nespisovné výrazy také skoro vymizely. I když v některých slozích se vyskytují (Žák, ZŠ Nové Hradky 9). Sama paní učitelka češtiny řekla, že klade na pravopis velký důraz a snaží se, aby žáci nedělali zbytečné chyby, proto žáci ze Základní školy v Nových Hradech píšou pravidelné diktáty a ověřují si své znalosti v pravopisných cvičeních.

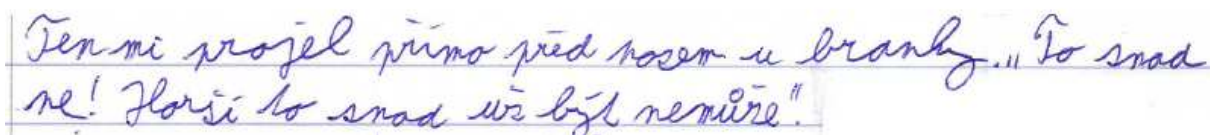
Žák, ZŠ Nové Hradky 9

Já otevřel sešit. Diktát byl víc červenější než modřej, kolik tam bylo chyb.

Ve slohových pracích žáků deváté třídy je velmi bohatá slovní zásoba. Žáci používají obrazná pojmenování, metafory, metonymie, přímou řeč, řečnické otázky nebo věty zvolací (Žák, ZŠ Nové Hradky 10). V několika textech se také vyskytla gradace. Dále se v písemných pracích také vyskytují onomatopoeická citoslovce, která dodávají textu na dramatickosti (např. „Jen se ohnu a KŘUP! Kalhoty jsou roztržené!“). V deváté třídě žáci používají složitá souvětí se všemi druhy vedlejších vět. Žáci ovládají základní věty vedlejší, jako je předmětná nebo časová, ale dokonce i poněkud složitější, jako je doplňková nebo podmětná. Slohové práce jsou všechny v první osobě a v minulém čase. V přímé řeči je používán přítomný nebo budoucí čas.

Žák, ZŠ Nové Hradky 10

Ten mi projel přímo před nosem u branky. To snad ne! Horší to snad už byl nemůře.

Devátý ročník navštěvuje chlapec, který je autista a zvládnout školní docházku mu pomáhá asistentka. Jeho sloh byl sice poněkud kratší, ale obsahově správný a napsaný krasopisně. Jako téma si zvolil vyprávění dne, kdy se mu nedařilo ani ve škole, ani doma. Jeho slohová práce je rozčleněna do odstavců a obsahuje zvolání.

Slovní zásoba je vyhovující a v celém textu se nevyskytují pravopisné chyby či nespisovné výrazy. Napsání slohu mu nečinilo žádné problémy (příloha č. 8).

3.2.3 Výsledky analýzy ZŠ Borovany, ZŠ Nové Hrady

Z analýzy je patrné, že písemný projev a rozvoj slovní zásoby u žáků druhého stupně základních škol, se v průběhu školní docházky zlepšuje. Rozdíl slohových prací žáků ze šesté až deváté třídy je nejen v obsahu, ale i ve stránce gramatické, jazykové a dokonce i vzhledové.

Na základě analýzy slohových prací je zřejmé, že žáci, nezávisle na sobě, nejčastěji volili téma ze školního prostředí. Smolný den byl nejčastěji ten, kdy dostali špatnou známku, poznámku nebo zapomněli domácí úkol doma. Dále žáci také vyprávěli o tělesné výchově, kterou nemají v oblibě, nebo se jim nedařilo uspět v nějaké sportovní aktivitě. Poněkud originálnější slohové práce napsali žáci sedmé třídy Základní školy v Borovanech, kteří si zvolili jako hlavní téma vyprávění fiktivního příběhu z počítačové hry nebo sci-fi filmu. V jejich slohových pracích se nacházely prvky z akčních filmů nebo dokonce až hororů. Z toho je patrné, že žáci tráví svůj volný čas hraním počítačových her a sledování akčních filmů v televizi, v nichž se při psaní slohové práce inspirovali.

Dodržení tématu a slohového postupu se neukázalo jako velký problém. Z celkového počtu žáků, jejichž slohové práce byly analyzovány, nedodrželo téma pouze 15 žáků (8%). Hlavním problémem byl spíše fakt, že žáci vypravovali o více smolných dnech najednou a ne pouze o jednom, jak znělo zadání slohových prací. Slohové práce, které téma nedodrželi vůbec, vyprávěly spíše o dni, který nebyl vůbec smolný.

Analyzované slohové práce ukázaly, že žáci šestých a sedmých tříd neovládají tvoření odstavců. Obě paní učitelky českého jazyka se shodly na tom, že odstavcům žáky učí až ve vyšších ročnících, což se také potvrdilo. Základní škola v Borovanech

klade důraz na tvoření odstavců až v deváté třídě, přičemž Základní škola v Nových Hradech již ve třídě osmé. Osmé ročníky se tedy také odlišovaly. Slohové práce žáků devátých tříd již byly rozčleněny do odstavců, což umožnilo lepší orientaci v textu a slohová práce nebyla psána v jedné linii.

Velkým nedostatkem se ukázaly pravopisné nedostatky, který činily potíže žákům ve všech ročnících. Jednalo se především o chyby ve vyjmenovaných slovech, ve shodě podmětu s přísudkem, v předponách, ale i ve tvoření správného tvaru *jsme/sme*. Žáci také ve většině případů nerozlišují rozdíl mezi spisovnou a nespisovnou češtinou. Slohové práce jsou plné nespisovných výrazů, které zbytečně narušují jejich správnost. Z analýzy je také patrné, že žáci druhého stupně neovládají pravidla interpunkce. S výjimkou devátých ročníků, jim činí veliké problémy. Někteří žáci se o ni pokoušejí již např. v šesté třídě, ale neprovedou ji správně (např. „*Dům ve, kterém jsme bydleli*“). Samy paní učitelky přiznaly, že interpunkce se na obou základních školách věnují až v posledním ročníku, protože žáci nižších tříd nejsou schopni pochopit pravidla správného umístění čárky. Zajímavý prvek se objevoval ve slohových pracích žáků šesté třídy novohradské základní školy. Ti s oblibou používali apoziopcezi, tedy tři tečky, které znázorňovaly neukončenost děje.

Z analýzy je patrné, že slovní zásoba se v průběhu jednotlivých ročníků na druhém stupni neustále vyvíjí. V šestých třídách je slovní zásoba, oproti vyšším ročníkům, nejchudší. Většina žáků nepoužívá žádná obrazná pojmenování, přirovnání nebo přímou řeč či řečnické otázky. Ve slohových pracích se často vyskytují věty zvolací nebo s oblibou používají citoslovce, která slouží k dramatizaci textu. V sedmé třídě je to se slovní zásobou lepší. Žáci stále nepoužívají přímou řeč nebo řečnické otázky. Žáci také neovládají pravidla správného slovosledu a velice často opakují slova, jelikož své práce po sobě nekontrolují. Naopak slohové práce žáků osmých tříd jsou na tom se slovní zásobou mnohem lépe. Žáci používají přímou řeč, dokonce se v osmém ročníku objevilo i ponaučení nebo dokonce kontakt se čtenářem, který text velice obohatil. V deváté třídě nebyl problém se slovní zásobou. V jejich slohových pracích nalezneme nejen metaforu, klišé a obrazná pojmenování, ale i věty zvolací, řečnické otázky a přímou řeč.

Někteří žáci měli potíže s dodržením délky slohu. Jejich práce byly buď příliš krátké, což byl častější případ, nebo naopak velice dlouhé. Delší slohové práce psali žáci ze Základní školy v Nových Hradech. Paní učitelka českého jazyka objasnila, že po žácích vyžaduje slohové práce v rozsahu dvou stránek (250 slov). Naopak paní učitelky ze Základní školy v Borovanech po žácích vyžadují sloh v rozsahu 120 slov, který odpovídá necelé jedné stránce textu.

Při procházení slohových prací je patrné, že žáci nemají se slohem mnoho zkušeností. Samy paní učitelky přiznaly, že slohu se příliš často nevěnují, jelikož je velice obtížné jeho hodnocení a opravování. Základní škola v Borovanech se slohu věnuje minimálně dvěma hodinám za měsíc, naopak Základní škola v Nových Hradech má na sloh vyčleněnou hodinu týdně, což je ze slohů znát. Žáci z novohradské základní školy mají slohy více promyšlené a propracované, naopak žáci borovanské základní školy v některých případech nedokázaly udržet základní linii myšlenek a jejich slohy se stály chaotické a nepřehledné.

Analyzované slohové práce dokazují, že dnešní mládež tráví svůj volný čas spíše na počítačích při hraní her nebo sledováním akčních filmů a seriálů, které nemají s realitou nic společného. Prvky z těchto aktivit pak přechází i do jejich písemného projevu, z kterého je patrné, že žáci skoro vůbec nečtou. Pokud by měli větší literární rozhled, byli by schopni napsat mnohem lepší, propracovanější písemný projev, který by byl zajímavý, originální s bohatou slovní zásobou.

Z tabulky č. 1 je patrné, že borovanská základní škola vyučuje českému jazyku o dvě hodiny více. Naopak ZŠ Nové Hrady věnuje slohové výuce mnohem častěji, než první škola. Tento fakt je ze slohových prací patrný. Slohy z novohradské základní školy jsou lépe propracované a promyšlené. Je to hlavně díky paní učitelce, která sama stanovila jednu vyučovací hodinu v týdnu pro slohovou výuku. Z analyzovaných slohů je vidět, že žáci jsou zvyklejší psát slohy na zadané téma a dokážou dodržet zadaný slohový postup. Naopak žáci ze ZŠ Borovany mají bohatší slovní zásobu a lexikum. Stavba jejich vět je lépe propracovanější a tvoří složitější souvětí mnohem dříve, než žáci v ZŠ Nové Hrady. Důvodem je větší časová dotace vyučovacích hodin.

Z analyzovaných slohových prací je zřejmé, že základní školy se ve výuce shodují. Slohy žáků si jsou, až na malé rozdíly, velice podobné a psané podobným stylem. Slohová výchova je na školách velice často opomíjená, proto není divu, že žáci nemají požadovanou úroveň písemného projevu. Rozdíly ve zvolených tématech na daných základních školách shrnuje následující tabulka číslo 2. To, jak žáci zvládli zadané téma je shrnuté v tabulce č. 3.

Tabulka 3

TÉMA SLOHOVÉ PRÁCE	ZŠ BORO VANY	ZŠ NOVÉ HRADY
ŠKOLA	44	42
ZRANĚNÍ	10	14
ZASPÁNÍ	9	11
ROZBITÝ DOPRAVNÍ PROSTŘEDEK	2	9
ZMEŠKANÝ AUTOBUS/VLAK	0	5
ZTRÁTA	6	3
DOMÁCÍ MAZLÍČEK	4	5
SMOLNÝ CELÝ DEN	5	3
RYBAŘENÍ	0	2
PĚVECKÁ SOUTĚŽ	2	0
TÁBOR	1	1
ROZTRŽENÉ KALHOTY	0	1
ROZBITÝ POČÍTAČ	1	0
ZUBAŘ	1	0
FOBIE	1	0
UTOPENÁ KAMERA	1	0
ZAVŘENÝ AQUAPARK	1	0
NEÚSPĚCH V KARATE	1	0
BOUŘKA	0	1
AKČNÍ PŘÍBĚH	2	0
NEMOC	0	1

Tabulka 4

TŘÍDA	ZŠ BORO VANY	ZŠ NOVÉ HRADY
6. třída	3	1
7. třída	0	7
8. třída	2	1
9. třída	1	0

CELKEM	6 žáků	9 žáků
---------------	---------------	---------------

4. ZÁVĚR

Bakalářská práce má dvě části, teoretickou a praktickou. Teoretická část vysvětluje základní termíny spojené se slohem a stylistikou, dále čtenáře seznamuje se slohovými postupy a zásady vyprávěcího slohového postupu, který je stěžejní především pro praktickou část. Seznamuje se strategickou dokumentací, jako je rámcový vzdělávací program (RVP) a školní vzdělávací program (ŠVP). Součástí teoretické části je také způsob hodnocení slohových prací a cíle slohové výuky. Praktická část bakalářské práce je zaměřena na analýzu slohových prací žáků druhého stupně (od šestého po devátý ročník). Analyzovány byly dvě základní školy v jižních Čechách, ZŠ Borovany a ZŠ Nové Hrady. V rámci praktické části bylo žákům zadáno vypravování na téma „*Můj smolný den*“, ve kterém žáci měli prokázat své znalosti a zkušenosti s tvorbou textu. Zpracované slohy byly dále zkoumány a hodnoceny stejným způsobem jako maturitní slohové práce. Slohy byly zkoumány z hlediska stylizačního, kompozičního, morfologického a syntaxe. Cílem praktické části bylo zjistit vývoj písemného projevu u žáků druhého stupně.

Na základě analýzy písemných prací bylo zjištěno velké množství nedostatků ve slohové výuce základních škol. Jedním z nich je špatná úroveň žáků v oblastech učiva, které by již měli ovládat vzhledem ke svému věku. Pravopis činí problém žákům nejen v šestém ročníku, ale i ve vyšších ročnících. Výjimkou nebyla ani devátá třída, kdy by žáci měli být připraveni na přijímací zkoušky a studium na středních školách. Nejčastěji se opakovaly chyby ve vyjmenovaných slovech, ve shodě podmětu s přísudkem, ale i v předponách a skloňování zájmen. Slohové práce byly zadány v průběhu měsíce dubna, kdy by žáci měli již ovládat základní učivo daných ročníků ovládat. Žáci nedokážou tvořit správně věty a slovosled. Slohové práce po sobě nekontrolují a jejich písemné projevy tak i vypadá. Z jejich projevu vyplývá, že způsob jejich písemného vyjadřování je totožný s verbální podobou jazyka. Většina žáků si zvolila pro své vypravování smolný den ve školním prostředí. V rámci analýzy byl patrný rozdíl převážně v pravopise. Žáci ze ZŠ Nové Hrady ovládají pravopisná pravidla mnohem lépe, naopak žáci ze ZŠ Borovany mají bohatší slovní zásobu a stavbu vět.

Slohový postup byl téměř dodržen u všech analyzovaných pracích. V některých slohových pracích ho žáci zaměnili se slohovým postupem úvahovým. Žáci velice často slohové postupy kombinovali. Jednalo se především o kombinaci vyprávěcího slohového postupu s popisným a informačním. Výzkum bakalářské práce ukázal, že žáci nemají slohovou výchovu v oblibě stejně jako učitelé českého jazyka. Pro zlepšení písemného projevu žáků je třeba se slohové výuce nevyhýbat a nevynechávat ji z učebního plánu.

5. POUŽITÁ LITERATURA

BEČKA, Josef Václav. *Úvod do české stylistiky*. Praha: R. Mikuta, 1948. Knižnice Kruhu přátel českého jazyka.

BEČKA, Josef Václav. *Česká stylistika*. Praha: Academia, 1992. ISBN 80-200-0020-8.

ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-961-4.

ČECHOVÁ, Marie. *Komunikační a slohová výchova*. Praha: ISV, 1998. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-32-3.

ČECHOVÁ, Marie. *Vyučování slohu: (úvod do teorie)*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985. Odborná literatura pro učitele.

HOFFMANNOVÁ, Jana, Jiří HOMOLÁČ, Eliška CHVALOVSKÁ, Lucie JÍLKOVÁ, Petr KADERKA, Petr MAREŠ a Kamila MRÁZKOVÁ. *Stylistika mluvené a psané češtiny*. Praha: Academia, 2016. Lingvistika (Academia). ISBN 978-80-200-2566-1.

HUBÁČEK, Josef. *Vyučování slohu na vyšším stupni základní školy*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976. Odborná literatura pro učitele.

KROBOTOVÁ, Milena. *Úvod do české stylistiky*. Olomouc: Univerzita Palackého, Pedagogická fakulta, 2001. ISBN 80-244-0315-3.

SCHACHERL, Martin, Petra DUDÁKOVÁ a Adéla SCHACHERLOVÁ. *Slohové postupy a slohové útvary: cvičebnice*. Vodňany: Gymnázium Vodňany, 2014. ISBN 978-80-905874-0-3.

Slovník cizích slov: kolektiv autorů a konzultantů. Praha: nakladatelství PLOT, 2006.
ISBN 80-86523-77-2

WEBOVÉ STRÁNKY:

<http://www.ceremat.cz/>

<http://www.msmt.cz/>

<http://www.novamaturita.cz/>

<http://www.zsborovany.cz/>

<http://www.zsnh.cz/>

6. PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Můj smolný den

Začalo to 12.9. došlo ráno. Vzbudila jsem se unavená a celá od hlavy až k patě bolavá, jako každý den. Pracovala jsem u mečlárního bratrance Jomáše, protože měl kterou nemocnici. Ráno jsme se masírovali a šli jsme ven. Venku jsme hráli vyhoženou a má babu. Když už máš to přestalo bavit, tak jsme se rozhodli, že se budeme houpat na jejich venkovní houpač síti. Nejdříve jsme se houpli úplně normálně. To máš po chvíli přestalo bavit, tak ~~já~~ jsme si na síť sedli, dva lidi roztoupli toho kdo seděl a ten vystoupal, když byla síť nejvyšší. Vše bylo v pořádku, jen máš trochu bolily nohy. ~~Plán~~

Jomáše napadlo, že bytí si jeden malý ~~sedmou~~ ^{člunem} do síte a že dva by to v čase houpli. To mi přišlo jako dobrý nápad, tak jsem si do síte lehla. Jomáš a Martinou mě začali houpat. Nejdříve mě houpli málo, dobře to mi nevadilo. Ale potom začli zesilovat, já jsem tušila, že to metodoune dobře. Když už houpli hodně, tak jsem se bála. Křikla jsem jim, ať zastaví, ale oni mě asi neslyšeli. Síť se najednou přehočila * a já jsem padla dolů. Dopadlo jsem na levou nohu. Ležela jsem na zádech a křičela, ať někdo zavolá. Jomáš šel pro jeho mamku, která mě dovedla na lavičku a celou nohu mi obvázala. Zavolala mamku a ta mě odvedla do nemocnice kde mi udělali rentgen. Doktor mi řekl, že mám nohu na zlomenou.

Příloha č. 2

Imolnýden

Vyhodili mě na práci ukradlymi auto a kolo
hdyná sem sít domi srazyl mě nákladň, osobni
auto a bylo nestacilo přejelomě 7 stopadesát
ciklisti. O hodinu později mě zastavila policie
smlátílamě a ještě ~~moje~~ v moji čuvli
jsou chlupatí na každém rohu armáda.

Druhý den mě obvinilimě za vraždu
na byani duchovním, prodej alkoholu, pervitym,
rabrami. Jako by nestacilo mě říjtu v obvodu 73.
Jo a ještě namě vyjeli naslyhač a každý
v obvodu no nic tak se ve mně alkohol vtečen
vychlasbal sedls sem na motocyku jen co vyjedu
a gauráři sa mě srazíj mě vlak o 100000 vagomj.

Dva týdnj se proboudim v nemocnici a doktor
povída, máse velké šíšni jimí člověk byj wa byl
po dnem. Po to dně m sem odesíl na nemocnici kouku
jestly nic nejde a v půlce sylnice z máse mákladni
auto, osobni auta a, ciklisti a dbyto nestacilo jistě letěci
a bank a přičesá hdyná na stancía sa sem vyjěj
se sylnice.

O rok později mi cha se postavil náhla kolha
s X.A.K.A. 47 tak co dokázal s tím p. bítal na stii.
chick jestly ne tak somat blbi no nic adie po 3hod.
A já spis umru nudou pijdu dobrou no chvilka
mi sem sed' a pro-raragl celij 4 panelaky
co mely 1000999 pateru. no ne

No reknete neman ja silene
šradny dny.

Můj poslední den

Dnes jsem měl smůlň den. Blbě jsem vstal
 zase další nedraha kachle a rodiči u M. Key
 segy. Jako například když jsem se rano fotil
 před zrcadlem tak he mě přijde a spustí...
 Dyž Bábka přiví se tak furt foto " a do toho..."

Můj, u když byl 7:26 ještě nebyl ani dlejší kachle.
 Takže rano na miz. Vě škole to měly o miz
 lepší. Nevěti kam tře jsem přišel postel jsem jsem
 si neděl popartu s kamarády. A ještě u
 kam jsem byl neplánovaně. Pakovšim nevěi ned kor
 no měmimie, Měi kēmēr dostala nějakou vředu,
 protože ve třídě byl bordel. Když jsem
 přišel domů, tak mě zase vyšetřoval segy
 jak jsem se měl ve škole. Nevěi mě kō
 stěvali rodiče, proč nemam připraveno kachle.
 No a večer jsem toho moc n'ypal. Takže na-
 další rano na miz.

Můj smolný den

Asi před pěti lety se mi stala taková divná událost. Celý den mi nic moc nestalo a vybuchlo to tím, že mám přijeli po. Byl to pro mě skvělý den, protože to bylo ještě štěstí a bylo moje. Asi dopřávdy smolný den.

Abych nepřelbitala čas tak to tím, že jsem celou noc nemohla spát. Když mi nastalo, tak to tím, že jsem se probudila, když vycházela sluníčko. To je u ~~mi~~ ^{mi} neobvyklé, obvykle stávám až u devět nebo deset. To mi bylo prvním příměrem, že se něco stane. O tom, co jsem se napočítala, jsem se sta koukat na televizi. Pak jsem o něco, že jsem u ven. Babočka mne poprosila, abych posekala dřev. Já souhlasila, protože mě to baví. Jakmile jsem byla u jeleu sekání, tak se se sebačkou něco stalo. Neviděl jsem to, tak jsem ji vložila do dílny a čekala. Až jsem tam byla a koukala se na ni. Měla jsem se houknout, že nemu pa a jel jsem na procházku. Ji jsem na nás dím na louku, když jsem se ~~amovala~~ ^{amovala} vrátila, pes mi utekl. Neposlouchal na moje volání, tak jsem sta domů na chvilu, aby ho našel. Když se to mám vrátit, že jsem společně domů. Mámka o kácku mi byla doma a pracila. Jakmile dojdli někdo: „Kde je vaše občasné seno“? Jel jsem se uvnitř tak toho málo ~~memám~~ ^{memám}, kvůli nám to vidíme kácku doba uil hodinu. Když jsem byl skoro u konce, tak se to stalo. Jakmile jsem to uviděla, stala jsem jak opilý člověk. Uviděla jsem a, že mi ho nezachráníme. Běhala jsem tam to státi bylo vše mi jen plác. Mámka mi poslala domů. Asi po hodině jsem jel do lesa, mi uviděl kácku skvělý den to všechno nebyl.

Takže, když to tak, když jsem celý den něco nejde a pak se vám stane takhle. Přijemně to není. Nakonec bych to mi kdy nepřikala. Od té doby, co se to stalo, si dovnitř neto' poutou a jsem opatrní. Vím, že toho po musím ~~podle~~ ^{podle} postupovat. Ale tak nějak mám divný pocit, když ho mám předtím.

Můj smutný den

Budu vám vyprávět o mém smutném dni, který se mi navštívil ráno do paměti. Všichni se ptají na mě ráno. Zaspal jsem a pak jsem nechtěl. Do školy jsem dorazil pozdívka hned první hodinu ráno. Měli jsme si napsat opakování písemně. Zaspal jsem ji jak nej-
lípe jsem uměl, ale to nestačilo. Celou dvanáctou hodinu jsem přemýšlel, co asi dočkám. Jasně jsem se zapo-
mněl soustředil a dostal jsem povraňování na upl-
nění radaných prací. Po té povraňování jsem řekl, že
hude doma ráno. Zaspal jsem se tím celý den až do
konec školy.

Po konci školy se mi domů vůbec nechtělo. A pak
jsem se musel plábat. Přemýšleji nad tím, že bych
chtěl muset jít domů a odpovídat na otázku, "Co
bylo ve škole?" se mi svyžnat rádoval. Po obnovení
přemýšlení jsem se naborem odhodlal jít domů. Před
tým jsem se hřebacem vadecht a řekl jsem.
Pozdravil jsem mamku a ta se se mnou a pak spustila.
"Co bylo ve škole?" seřkala se. Ja se svisevou hovorou
přišel k mi. Věděla můj výraz v obličejí a usmá-
la se na mě. Vismír jsem opitovat a s hřibým
sadem jsem spustil.

Vyprávěl jsem jí úplně všechno. Nejdušně byla
hrobu naškvaná, ale pak se její nálada změnila.
Bavila mi vyprávět, že něco vedle pochobnita ra-
sila kací. Naborem mi řekla, až si s kabeu nic
meditám, prabore katedy' ma' abias smutný den.

Smolný den

V pondělí jsem přišla ze školy, nacházela jsem se a napalala jsem si úkol pak jsem si hrála s bráčkou, než šel spinkat já šla jsem sta ven než se bratříček probudil napalal se šli jsme spolu ven. Král si naděckém křižáku a já mív.

Úterý jsem byla doma venku přešlo, a tak jsem se učila.

V středu jsem šla na sbor a pak ~~jsem~~ šla na ochránce přešlo jsem domů umyla jsem se navěčela a šla jsem spát. Ve čtvrtek když přijdu ze školy tak se nacházím a jdu jít na rampy.

V pátek po škole jdu na sbor a pak jdu s kamarádkama ven.

V sobotu jsem se byla projít kole v Babovské
V neděli jsem se připravovala do školy, abych měla své prácičky, a mamka měla velmi radost.

Můj poslední den

Byl právě ráno, probudil jsem se, vstal jsem a najednou jsem si uvědomil, že jsem spal. Probíval jsem se na hodiny, bylo 7:20 a autobus dlouze odjíždí v 7:30. Rychle jsem se oblékl, sbalil si věci a šel na autobus. Ten mě odjížděl, musel mi nastavit mimo zastávku.

Cela autobusem probíhala jako vždy, ale ušla z autobusu do školy na pra. Vyběhl na mě rozcívající muž, šokel mě po hlavě a pokoušel mě. Přišel jsem do školy pokoušený, špinavý, a s roztrhaným oblečením. Na prvním hodinu jsem měl mít domácí úkol, ale protože jsem něco chvilku zapomněl jsem ho doma a dostal jsem noremdu. Při další hodině jsem byl nervózní, pláčující a skoro nic jsem neřekl, vstal jsem dříve. Když jsem šel ze školy na autobus, začalo pršet, klesl jsem úkol v dešti. Přijel jsem domů a najednou jsem zjistil, že nemám klíče, musel jsem je někde ztratit. Musel jsem tedy úkol v dešti skoro učit odpobit, než přijeli rodiče. Je, když videli co se mi stalo, řekli, že musím k lékaři, protože jsem nevěděla ještě pro nemít vlekání. Jeli jsme tedy k lékaři, ten mi něco vyšetřoval a ošetřil a řekl, že musím zjistit jaký pro mě pokoušel. To jsem zjistila a ten pro návštěvu vlekání nemít.

Když jsem přijela do lékaře, musel jsem si jít léčit, protože z toho všeho úkolu v dešti jsem prochládl a onemocněl. K lékaři se nemohl jsem musel jít i celý vlekání.

Můj smolný den

Vše škola se špatně dopadlo, protože jsem dostal trojku z chemie. První otázku jsem věděl dobře, ale druhou otázku ne, třetí otázku jsem přemýšlel, čtvrtou otázku jsem věděl a poslední otázku ne. Ukázal jsem doma mamince a řekla že se nevdá. A babička se olobí, protože jsem se udělal špatně.

Odpoledne jsem vyndával nádobí a myčky a rozbil sklo. Smíla se mi lepila na paty. Mám smolný den a k večeru máme výčerný nákyz. No, se mi scházelo. Ani se pořádně nenajím. Maminka mi dala rajčata s mox arellou a já si je místo soli pocukroval. Na toho mám dost. Ináč bude sítěk radostnější, musím si dávat lepší pozor a polepšit se.